

Uskonnollisten yhteisöjen tekemä maahanmuuttajien kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla

JOONAS TIMONEN

Uskonnollisten yhteisöjen tekemä maahanmuuttajien kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla

JOONAS TIMONEN

RAPORTEJA 95 | 2014

Uskonnollisten yhteisöjen tekemä maahanmuuttajien kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Joonas Timonen

Kansikuva: Joonas Timonen

ISBN 978-952-314-143-8 (PDF)

ISSN 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-143-8

www.doria.fi/ely-keskus

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Sisältö

Johdanto	2
Uskonnolliset yhteisöt ja maahanmuutto.....	4
Moniuskontoinen Suomi	4
Maahanmuuton monikulttuuristava vaikutus	6
Evangelis-luterilainen kirkko	6
Suomen ortodoksinen kirkko ja muut ortodoksiset yhteisöt	7
Katolinen kirkko	7
Muut kristilliset yhteisöt.....	7
Islamilaiset yhteisöt.....	8
Buddhalaiset yhteisöt.....	8
Juutalaiset	8
Pääkaupunkiseutu moniuskontoisin ja monikulttuurisin	8
Uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla	10
Taustatietoja yhteisöistä	11
Kotoutumista edistävän toiminnan muotoja.....	12
Kieliopetus	14
Maahanmuuttajien työllistäminen	15
Henkilökohtainen tuki ja neuvonta	16
Uskonnollisten yhteisöjen ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen	18
Osaksi Suomen kansalaisyhteiskuntaa	18
Positiivinen uskonnonvapaus lähtökohdaksi.....	18
Paikallistason toiminta ja verkostot	19
Uskonnollisten yhteisöjen ehdotuksia.....	20
Lopuksi.....	22

Johdanto

Tämän Uudenmaan ELY-keskuksen sekä Etelä-Suomen alueellisen Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) teettämän selvityksen ensisijaisena tarkoituksena on kuvata Uudellamaalla toimivien uskonnollisten yhteisöjen toimintaa, joka edistää maahanmuuttajien kotoutumista. Tämän lisäksi selvityksessä tarkastellaan uskonnollisten yhteisöjen roolia osana Suomen kansalaisyhteiskuntaa sekä annetaan ehdotuksia viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välisen yhteistyön kehittämiseksi tai aloittamiseksi. Näkemys uskonnoista aktiivisina kotoutumisen edistäjinä on suomalaisittain ja eurooppalaisittain melko uusi. Tämän vuoksi selvityksessä tarjotaan myös työkaluja uskonnollisten yhteisöjen yhteiskunnallisen aseman ymmärtämiseksi.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittelee kotoutumisen olevan ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”. Kotoutuminen on kuitenkin moniulotteinen käsite, joka voi tarkoittaa henkilöstä ja organisaatiosta riippuen eri asioita. Kotouttaminen on lain mukaan puolestaan ”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla”. Tässä selvityksessä sekä kotoutumista että kotouttamista lähestytään laajasti. Erilaisten palveluiden ja koulutusten lisäksi on huomioitu esimerkiksi sosiaalisten verkostojen tarjoama henkilökohtainen tuki.

Kotoutumislaisissa on julkilausuttu ainakin kaksi tämän selvityksen kannalta oleellista asiaa. Ensimmäinen niistä on käsitys kotoutumisen monikulttuurisuudesta: kotoutuminen on maahanmuuttajien sijoittumista yhteiskuntaan siten, ettei heidän tarvitse luopua omasta kulttuuristaan, mikäli se ei ole ristiriidassa Suomen lakien kanssa. Toinen asia koskee kotoutumisen edistämisen monialaista luonnetta: kotoutumisen edistäminen ei rajoitu pelkkiin viranomaistoimintoihin, vaan siihen osallistuvat muutkin yhteiskunnan toimijat. Kotoutumislain 31 § velvoittaa paikallisia viranomaisia kehittämään kotouttamista monialaisena yhteistyönä, johon osallistuvat kunta, TE-toimisto, poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt, joihin myös uskonnolliset yhteisöt lukeutuvat. Kotoutumislain 32 §:ssä, jossa säädetään kunnan kotouttamisohjelmasta, huomioidaan uskonnollisten yhteisöjen rooli kotoutumisen edistämisessä:

Paikalliset maahanmuuttaja-, kansalais-, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä **uskonnolliset yhteisöt** voivat tarvittavassa laajuudessa osallistua kotouttamisohjelman laadintaan, toteutukseen ja sen toimeenpanon seurantaan. (Tekijän lihavointi.)

Uskonnollisten yhteisöjen merkitys kotoutumisessa on huomioitu myös Suomen ensimmäisessä valtion kotouttamisohjelmassa, joka hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuonna 2012. Se sisältää 63 toimenpidetavoitetta ja sen viides kohta kuuluu seuraavasti:

Tunnistetaan uskonnollisten yhteisöjen mahdollisuus tukea kotoutumista sekä tuetaan uskonnollisten yhteisöjen vuoropuhelua yhteiskunnassa.

Tämän selvityksen tarkoituksena on auttaa tunnistamaan uskonnollisten yhteisöjen potentiaali kotoutumisen edistämisessä. Tavoite on, että selvityksestä on hyötyä Uudenmaan kuntien ja TE-toimiston työntekijöille, jotka tekevät julkisen sektorin kotouttamistyötä paikallisella tasolla. Monialainen kotouttaminen edellyttää ennen kaikkea paikallista yhteistyötä, jonka takeena ovat alueellisten toimijoiden väliset verkostot.

Selvityksen pääasiallinen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselyssä kartoitettiin Uudenmaan alueella toimivien uskonnollisten yhteisöjen toimintamuotoja, jotka tavalla tai toisella edesauttavat kotoutumista. Joidenkin yhteisöjen toiminnasta kerättiin tietoa myös sähköpostitse, puhelimitse tai haastattelemalla. Vastauksia saatiin yhteensä sadan uskonnollisen yhteisön toiminnasta.

Selvityksen rakenne on seuraava: (1) aluksi kuvataan yleisellä tasolla ja aiempaan tutkimustietoon nojaten Suomen ja Uudenmaan uskonnollisten yhteisöjen kenttää, Suomen uskonnollisten kentän viimeaikaisia muutoksia sekä maahanmuuton vaikutuksia uskonnollisiin yhteisöihin. Itse tekstissä on niukalti viitteitä (2) Tämän jälkeen esitellään Uudenmaan uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävää toimintaa selvityksen aineiston valossa. (3) Lopuksi annetaan ehdotuksia viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välisen yhteistyön kehittämiseksi kotouttamisasioissa.

Doria-julkaisuarkistoon on luotu Uudenmaan ELY-keskuksen julkaisujen joukkoon paikkakunnittainen ja yhteisökohtainen tietopaketti selvityksessä tavoitettujen uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävästä toiminnasta ja yhteystiedoista. Tarkoituksena on, että kotouttamistyötä tekevät viranomaiset voivat hyödyntää tietopakettia esimerkiksi ohjaamalla maahanmuuttajia uskonnollisten yhteisöjen toiminnan piiriin. Doria-julkaisuarkistoon pääsee seuraavan linkintakaa: www.doria.fi/ely-keskus. Tietopaketin nimi on Kotoutumista edistäviä toimintamuotoja Uudenmaan uskonnollisissa yhteisöissä.

Selvitys toteutettiin kesällä 2014 kolmen kuukauden korkeakouluharjoittelun aikana Uudenmaan ELY-keskuksessa. Harjoittelun ohjaajana toimi erikoissuunnittelija Minna Kuivalainen. Tahdon kiittää häntä saamastani ohjauksesta ja neuvonnasta harjoitteluni ja selvitystyön aikana.

Helsingissä 31.10.2014

Joonas Timonen

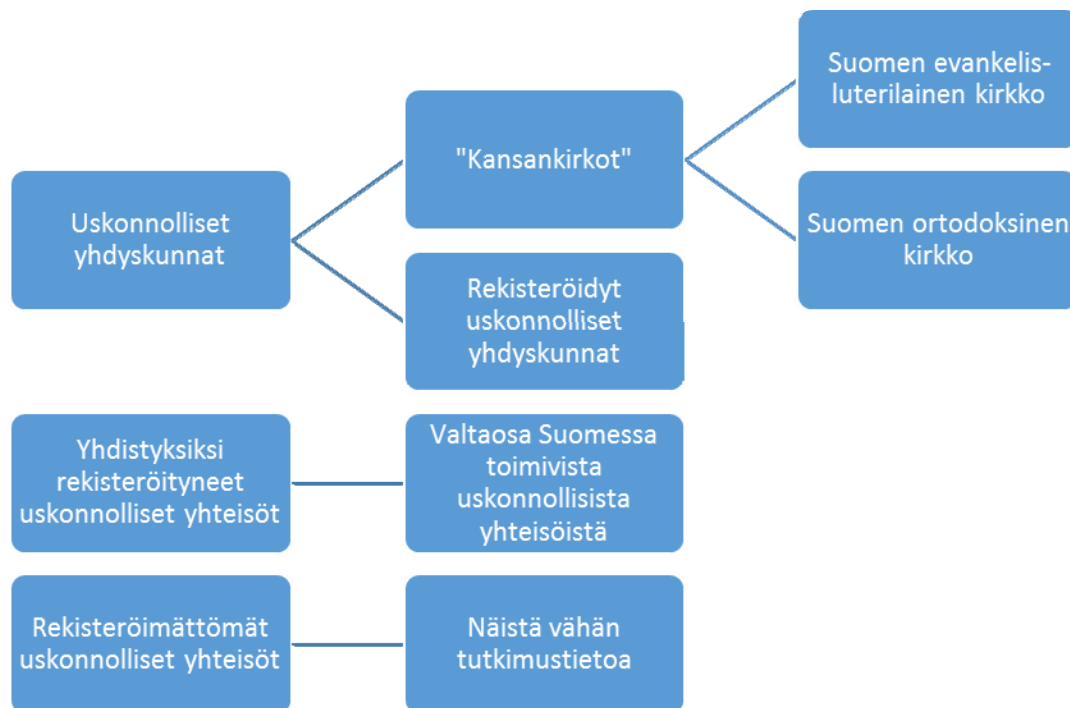
Korkeakouluharjoittelija, Helsingin yliopisto

Uskonnolliset yhteisöt ja maahanmuutto

Moniuskontoinen Suomi

Suomessa on monenkirjava joukko uskonnollisia yhteisöjä. Uskonnollisen taustansa lisäksi ne vaihtelevat esimerkiksi järjestäytymistavoiltaan, toimintamuodoiltaan, aktiivisuudeltaan ja resursseiltaan. Iso osa uskonnollisista yhteisöistä on **uskonnollisia yhdyskuntia**, joihin kuuluvat niin kutsutut "kansankirkot" sekä uskonnonvapauslaissa säädetyllä tavalla rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat. Suurin osa uskonnollisista yhteisöistä on kuitenkin **rekisteröityjä yhdistyksiä**. Tämän lisäksi Suomessa toimii rekisteröimättömiä ja **epävirallisia uskonnollisia yhteisöjä**, joiden toiminnasta tiedetään toistaiseksi vähän. Uskonnollisten yhteisöjen järjestäytymistapoja on havainnollistettu kuvassa 1.

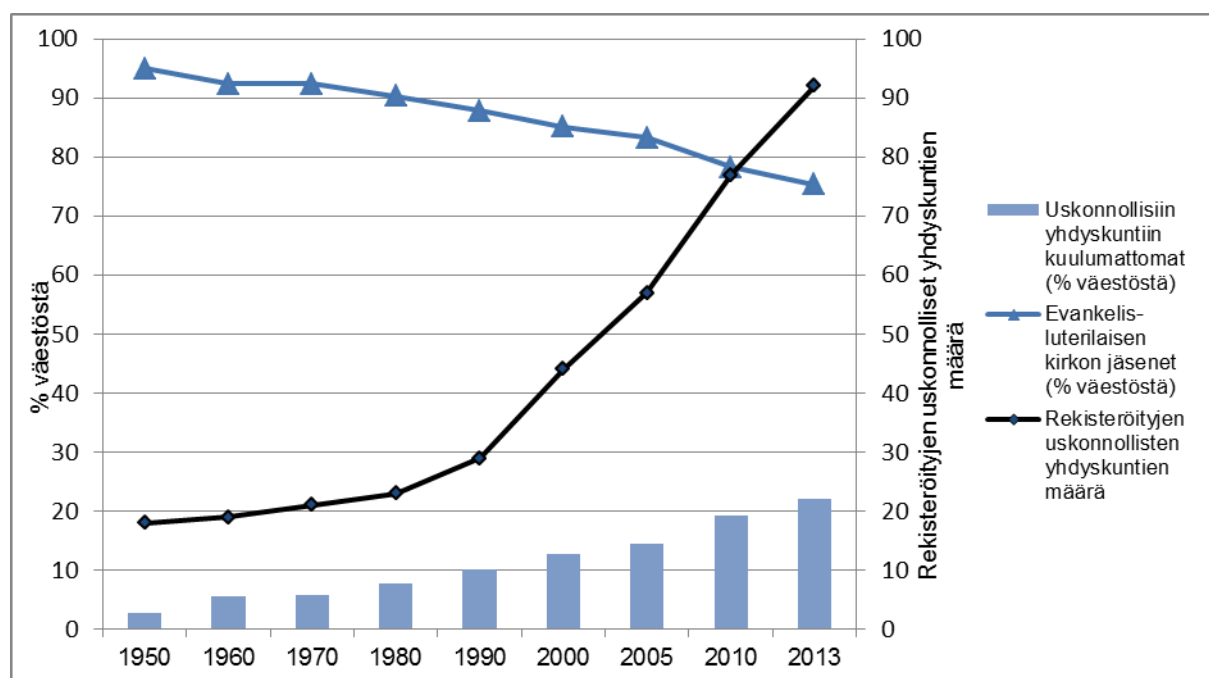
Uskonnollisten yhteisöjen yhteiskunnallinen asema ja historia voivat vaihdella hyvinkin paljon. Sekä Suomen evankelis-luterilaisella että ortodoksisella kirkolla on lakiin perustuva erityisasema sekä veronkanto-oikeus, ja suurin osa suomalaisista on perinteisesti kuulunut evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Osa uskonnollisista yhteisöistä on toiminut Suomessa vuosikymmeniä, monet ovat puolestaan miltei vastaperustettuja. Jotkut yhteisöistä ovat organisatorisesti kehittyneitä ja eriytyneitä, mutta joissakin toiminta on hyvin epämuodollista. Osassa yhteisöistä ollaan hyvin tottuneita yhdistysmuotoiseen toimintaan, mutta monissa, erityisesti maahanmuuttajayhteisöissä, suomalainen tapa käsittää uskonnollinen yhteisö virallisena yhdistyksenä tai yhdyskuntana voi olla ajatuksena täysin uusi. Monimuotoiseen uskonnollisten yhteisöjen joukkoon mahtuu myös erilaisia tapoja edistää kotoutumista. Joissakin yhteisöissä kotoutumisen edistäminen voi olla tarkasti määritelty omaksi toimialakseen, mutta useimmissa yhteisöissä kotoutumisen edistäminen tapahtuu arjessa auttamisena ja ilman erityisiä strategisia tavoitteita kotoutumisen edistämiseksi.

Kuva 1. Uskonnollisten yhteisöjen järjestäytymistapoja Suomessa.

Suomi on muuttunut viime vuosikymmeninä uskonnollisesti monimuotoisemmaksi, ja tämänhetkinen uskonnollisten yhteisöjen kirjo on laajuudessaan tuore ilmiö (ks. kuva 2). Vuonna 1950 jopa 95,0 % maan väestöstä oli evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä, ja kirkolla on ollut historiassa myös vahva kytkös valtioon. Suomi on perinteisesti ollut yhden uskonnon maa, ei moniuskontoinen maa.

Uskonnollisen monimuotoistumisen taustalla on useampi syy. Joitakin tekijöitä on esitelty kuvassa 2, jossa kuvataan evankelis-luterilaisen kirkon jäsenten ja mihinkään uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien osuuksia väestöstä sekä rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien määrää Suomessa vuosina 1950–2013. Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien osuus on etenkin 2000-luvulla vähentynyt, vaikka vuoden 2013 lopussa 75,3 % kuului vielä kirkkoon. Suomeen syntyy samaan aikaan uusia uskonnollisia yhteisöjä, joskin kaikki niistä eivät ole rekisteröityneet uskonnollisiksi yhdyskunniksi. Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien määrä on kasvanut voimakkaasti viimeisen kahdenkymmenenviiden vuoden aikana. Lisäksi maahanmuutto lisää uskonnollista monimuotoisuutta. Suomessa maahanmuuttajaryhmät ovat kuitenkin eurooppalaisittain pieniä. Siksi maahanmuuton vaikutukset eivät välttämättä ole olleet yhtä suuria kuin monissa muissa Euroopan maissa. Olennaista maahanmuuton ja uskonnollisuuden välisessä suhteessa on, että maahanmuutto tuo Suomeen uusia uskonnollisia ja kulttuurisia perinteitä ja käsitteitä.

Kuva 2. Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien osuudet Suomen väestöstä sekä rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien määrä Suomessa 1950–2013 (Lähde: Tilastokeskus; PRH; Ketola 2008.)

Uskonnollisuuden monimuotoistumisessa ei kuitenkaan ole kyse siitä, että uskontojen kannattajamäärät olisivat lisääntyneet. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien määrä on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 2013 väestöstä 22,1 % ei kuulunut mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. Samana vuonna rekisteröityihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuului vain 1,5 % väestöstä. (Taulukko 1.) Kirkon tutkimuskeskuksen johtajan Kimmo Ketolan sanoin, ”kyse on pikemminkin uskonnollisen tarjonnan moninaistumisesta” (Ketola 2008) kuin uskonnon merkityksen kasvusta.

Evankelis-luterilainen kirkko	Ortodoksinen kirkkokunta	Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat	Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomat
75,3 %	1,1 %	1,5 %	22,1 %

Taulukko 1. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvien ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien osuudet Suomen väestöstä 2013 (Lähde: Tilastokeskus)

Maahanmuuton monikulttuuristava vaikutus

Maahanmuutto on 1800-luvulta lähtien sekä vaikuttanut Suomessa toimiviin uskonnollisiin yhteisöihin että luonut aivan uusia yhteisöjä. Muuttoliikkeen vaikutukset uskonnolliseen kenttään ovat kuitenkin vahvistuneet etenkin 1990-luvulta lähtien maahanmuuton volyymin kasvettua. Koska uskonnollisten yhteisöjen toiminnan muodot ja tavoitteet kumpuavat usein jäsenistön tarpeista ja toiveista, on yhteisöjen kotoutumista edistävän työnkin esittely syytä aloittaa tarkastelemalla lyhyesti maahanmuuton vaikutuksia Suomessa ja Uudellamaalla toimiviin uskonnollisiin yhteisöihin.

Suomessa asuvien maahanmuuttajien uskonnollisista taustoista ei ole tarkkoja tietoja, koska tilastointi perustuu ihmisten viralliseen jäsenyyteen uskonnollisissa yhdyskunnissa. Monien maahanmuuttajien keskuudessa virallista jäsenyyttä uskonnollisessa yhteisössä ei puolestaan pidetä tärkeänä tai koko ajatus on vieras. Viralliset jäsenyyshlut eivät siten anna kattavaa kuvaa uskonnollisten maahanmuuttajien määrästä. Useat maahanmuuttajat eivät toisaalta ole erityisen uskonnollisia, mikä on luonnollisesti toinen syy siihen, että uskonnollisiin yhdyskuntiin ei liitytä.

Maahanmuuttajien uskonnollisista taustoista on kuitenkin esitetty arvioita. Taulukossa 2 on tutkija Tuomas Martikaisen (2011) arvio Suomessa asuvien ja ulkomailla syntyneiden uskonnollisista taustoista sekä yhdysvaltalaisen PEW Research Centerin arvio Euroopan maahanmuuttajien uskonnollisista taustoista. Ylivoimaisesti suurin osa Suomen ensimmäisen polven maahanmuuttajista on taustaltaan kristittyjä. Seuraavaksi suurimmat ryhmät ovat muslimit ja uskonnottomat. Muslimien osuus on jonkin verran vähäisempi verrattuna Eurooppaan keskimäärin.

Uskonto	Suomi	Eurooppa
Kristityt	53–61 %	57,6 %
Muslimit	17–19 %	25,7 %
Uskonnottomat	11–21 %	11,4 %
Buddhalaiset	4 %	1,5 %
Hindut	1 %	1,2 %
Juutalaiset	< 1 %	< 1 %
Sikhit	< 1 %	-

Taulukko 2. Suomen ja Euroopan maahanmuuttajien uskonnolliset taustat (Lähde: Martikainen 2011; PEW 2010.)

Euroopassa asuvia maahanmuuttajia käsittelevien tutkimusten mukaan vastikään maahan muuttaneet ovat usein uskonnollisempia kuin kauemmin maassa asuneet (van Tubergen et.al. 2011). Suomessa ja monissa muissa Euroopan maissa maahanmuuttajat ovat keskimäärin kantaväestöä uskonnollisempia (Garcia-Muñoz, 2012), mikä ainakin Suomen tapauksessa selittyy osin sillä, että Suomi on maailman maallistuneimpia valtioita. Maahanmuuttajien julkisen uskonnonharjoituksen on myös todettu vähenevän, jos kantaväestön uskonnollisuus on vähäistä (van Tubergen et.al. 2011). Ruotsissa, Hollannissa, Saksassa ja Englannissa toteutetun tutkimuksen mukaan toisen polven maahanmuuttajien uskonnollisuus vähenee usein kristittyjen parissa, mutta pysyy samana tai voimistuu muslimien keskuudessa (Jacob et.al. 2013).

Seuraavaksi luodaan lyhyt katsaus maahanmuuttajiin Uudenmaan suurimmissa uskonnollisissa yhdyskunnissa.

Evankelis-luterilainen kirkko

Jäsenmäärien perusteella ensimmäisen polven maahanmuuttajia on määrällisesti eniten Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. He muodostavat kuitenkin hyvin pienen osan koko kirkon jäsenmäärästä: vuonna 2009 jäsenistä 1,1 % oli ulkomailla syntyneitä. Mittava joukko Suomen maahanmuuttajista on silti luterilaisia: vuonna 2008 Suomessa asuvista ulkomailla syntyneistä henkilöistä 22 % kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon (Martikainen 2011, 240).

Kirkon työtä maahanmuuttajien parissa kutsutaan nimellä monikulttuurinen työ. Sen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja osallisuutta kirkossa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirkon nelivuotiskertomuksen 2008–2011 mukaan 75 %:lla Helsingin hiippakunnan ja 63 %:lla Espoon hiippakunnan seurakunnista oli oma vastuhenkilö tai tiimi, joka keskittyi maahanmuuttaja-asioihin. Kirkko on myös tukenut maahanmuuttajien työllistymistä: vuonna 2012 joka kolmannessa kirkon organisaatiossa oli töissä maahanmuuttajataustainen henkilö.

Kirkolla on erityisasema Suomen lainsäädännössä. Sillä on veronkanto-oikeus, ja lisäksi kirkko saa osansa yhteisöveron tuotosta. Kirkolla on myös lakisääteisiä yhteiskunnallisia tehtäviä sekä pitkä perinne diakonia- ja sosiaalityön saralla. Kirkon taloudelliset resurssit ovat kuitenkin vähentyneet jäsenpohjan heikentyessä ja Suomen huonontuneen taloustilanteen myötä. Viimeisellä nelivuotiskaudella 2008–2011 kirkon toimintamenot kasvoivat verotuloja nopeammin.

Suomen ortodoksinen kirkko ja muut ortodoksiset yhteisöt

Suomen ortodoksinen kirkko on monikulttuuristunut viimeisen 25 vuoden aikana. Vuonna 1990 kirkon jäsenistä 2,8 % oli ulkomailla syntyneitä, kun vuonna 2009 heitä oli jo 11,0 %. Kirkon 2011–2015 strategian mukaan sen suurimpia haasteita onkin tehdä ortodoksinen kirkko kotikirkoksi kaikille ortodoksitaustaisille maahanmuuttajille.

Helsingin ortodoksinen seurakunta kattaa alueellisesti koko Uudenmaan maakunnan. Seurakunnassa on noin 20 000 jäsentä, joista 15 % on venäjänkielisiä. Ortodoksisen kirkon mukaan venäläisväestö on nostanut ortodoksien lukumäärää kuitenkin virallisia tilastoja enemmän, sillä Venäjällä ei tunneta kirkkoon liittymisen käsitettä. Helsingin ortodoksisessa seurakunnassa järjestetään venäjänkielistä seurakuntatyötä ja kerhotoimintaa. Lisäksi seurakunnassa toimii aktiivisia ryhmiä muun muassa englannin, romanian, kreikan ja serbian kielillä. Seurakunnassa on oma venäjänkielisen työn pastori ja monikulttuurisen työn pastorin viran perustaminen on suunnitteilla.

Uudellamaalla toimii myös kaksi muuta ortodoksista yhdyskuntaa, Ortodoksinen Pokrovan seurakunta sekä Ortodoksinen Pyhän Nikolauksen seurakunta. Ne kuuluvat Moskovan patriarkaattiin, ja Suomen ortodoksinen kirkko kuuluu puolestaan Konstantinopolin patriarkaattiin. Seurakuntien toiminta on pitkälti venäjänkielistä, ja niiden jäsenmäärä on kohonnut maahanmuuton seurauksena. Vuonna 2013 Pyhän Nikolauksen seurakunnalla oli 2 578 jäsentä ja Pokrovan seurakunnalla 374.

Katolinen kirkko

Suomen katolinen kirkko on varsin monikulttuurinen: miltei puolet sen jäsenistöstä on ulkomaalaissyntyisiä. Uudellamaalla toimii kaksi katolisen kirkon seurakuntaa, Pyhän Henrikin katedraaliseurakunta sekä Pyhän Marian seurakunta. Seurakuntien yhteenlaskettu jäsenmäärä oli vuoden 2012 alussa 6 977, ja suurin osa jäsenistä asuu pääkaupunkiseudulla. Seurakuntien toimitukset pidetään useimmiten suomeksi, mutta vieraskielisiä messuja on säännöllisesti ainakin englanniksi, ruotsiksi, puolaksi, italiaksi, espanjaksi ja saksaksi.

Muut kristilliset yhteisöt

Helluntaiherätys on Suomen nopeimmin kasvava uskonnollinen liike, ja siihen kuuluvat uskonnolliset yhdyskunnat ja yhdistykset keräävät huomattavasti maahanmuuttajia piiriinsä. Suomen helluntaikirkon kansainvälisen työn koordinaattorin arvion mukaan kirkko saavuttaa Suomessa maahanmuuttajia enemmän kuin mikään muu kristillinen yhteisö. Helluntaiherätys on toiminut Suomessa viime vuosiin saakka paikallisyhdistyksinä, ja paikallisseurakuntien järjestäytyminen kirkkokunnaksi on vielä kesken.

Suomeen on maahanmuuton myötä syntynyt myös lukuisia afrikkalaistaustaisia kristittyjä yhteisöjä. Monet näistä toimivat Uudenmaan alueella. Lisäksi Uudellamaalla on esimerkiksi vapaakirkon, metodistien, adventistien, anglikaanien sekä erilaisten vapaiden suuntausten kirkkoja ja seurakuntia, joiden piirissä on maahanmuuttajataustaisia henkilöitä.

Islamilaiset yhteisöt

Muslimien suhteellinen osuus maahanmuuttajista on kasvanut tasaisesti viimeisen 25 vuoden aikana, mutta Suomessa on ollut pysyvää muslimiväestöä jo 1870-luvulta lähtien. Arvioiden mukaan Suomessa asuu tällä hetkellä noin 50 000–60 000 muslimia, joista suurin osa Helsingin seudulla. Muslimiväestö koostuu ensimmäisen polven maahanmuuttajista (arviolta noin 40 000), heidän Suomessa syntyneistä lapsistaan sekä suomalaisista käännyttämisistä (noin 1 000). Suurimmat etniset ryhmät ovat somalit, arabit, kurdit, Kosovon albaanit, turkkilaiset ja bosnialaiset. Suomen muslimiväestö on siis etnisesti hyvin rikas. Enemmistö muslimeista on sunneja, shiialaisia on arviolta noin 10–15 %. Suurin piirtein kaksi kolmasosaa Suomen muslimeista on pakolaistaustaisia. Esitetyt luvut perustuvat arvioihin.

10–15 % Suomessa asuvista muslimeista on rekisteröitynyt uskonnollisiin yhdyskuntiin. Suomen Islamilaisen neuvoston mukaan enemmistö muslimeista ei liity yhdyskuntiin, koska liittymisellä ei monien mielestä ole tekemistä itse uskonnon kanssa. Toisaalta on muistettava, että suuri osa muslimeista ei ole lainkaan uskonnollisia, eivätkä kaikki liity sen vuoksi yhdyskuntiin. Suomen islamilaisten yhdyskuntien jäsenmäärät ovat kuitenkin kasvaneet tasaisesti läpi 2000-luvun, ja vuonna 2013 kaikkien yhdyskuntien yhteenlaskettu jäsenmäärä oli reilut 11 100. Jäsenmäärän kasvu ei luultavasti johdu ainoastaan muslimiväestön kasvusta, vaan myös muslimitaustaisten muuttajien sopeutumisesta suomalaisiin käytänteisiin.

Buddhalaiset yhteisöt

Buddhalaistaustaisia maahanmuuttajia on Suomessa joitakin tuhansia. Valtaosa heistä on Thaimaasta ja Vietnamista. Uudenmaan suurimpia buddhalaisia yhteisöjä on Suomi-Thai Buddhist Seura. Se pyrkii palvelemaan Suomessa asuvien thaimaalaisten buddhalaisten tarpeita. Yhdistyksessä on noin 1 100 jäsentä, ja sen temppeli sijaitsee Nurmijärvellä. Kaiken kaikkiaan Suomessa on lukuisia buddhalaisia yhteisöjä, joista useimmat ovat pieniä meditaatioryhmiä ja opintopiirejä.

Juutalaiset

Suomen juutalaisväestö koostuu pääasiassa Venäjän tsaarin armeijan sotilaiden Suomeen jääneistä jälkeläisistä, mutta viime aikoina Suomeen on muuttanut myös israelilais- ja venäläistaustaisia juutalaisia. Suomessa on kaksi juutalaista seurakuntaa, joista toinen, Helsingin juutalainen seurakunta, toimii Uudellamaalla. Seurakunnan antaman arvion mukaan 20–40 % sen toiminnassa aktiivisesti mukana olevista on maahanmuuttajataustaisia. Iso osa seurakunnan maahanmuuttajista elää monikulttuurisissa perheissä, joissa toinen puoliso on kantasuomalainen.

Pääkaupunkiseutu moniuskontoisin ja monikulttuurisin

Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämän tietokannan mukaan Uudellamaalla on yhteensä 124 rekisteröityä uskonnollista yhdyskuntaa. Luku ei kuitenkaan anna todenmukaista kuvaa alueen uskonnollisten yhteisöjen määrästä johtuen siitä, että monet yhteisöistä eivät ole rekisteröityneet uskonnollisiksi yhdyskunniksi. Vuonna 2008 tehdyssä yhteisökartoituksessa (Ketola & Sohlberg 2011) selvitettiin, että pelkästään Helsingissä toimi kaikkiaan 234 uskonnollista yhteisöä, mikäli evankelis-luterilaisen kirkon paikallisseurakunnat lasketaan mukaan. Uudenmaan uskonnollisten yhteisöjen joukossa on sekä yhdistyksiä, rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia että rekisteröimättömiä yhteisöjä.

Kirkon tutkimuskeskuksen ja Uusien uskonnollisten liikkeiden tutkijaverkosto USVA ry:n ylläpitämästä Uskonnot Suomessa -tietokannasta saa suuntaa antavan kuvan uskonnollisten yhteisöjen määrästä

Uudellamaalla. Siihen on kerätty tietoa Suomessa toimivista uskonnollisista organisaatioista, joiden toiminta-ajatus on ainakin osittain lähtöisin uskonnollisesta perinteestä. Tietokannan mukaan Uudellamaalla on yhteensä yli 340 tällaista yhteisöä. Niistä valtaosa, hiukan yli 250, sijoittuu Helsinkiin. Listauksessa on mukana yhteisöjä, jotka eivät keskity ensisijaisesti uskonnolliseen toimintaan ja yhteisöjä, jotka eivät ole enää aktiivisia. Luvut eivät siis anna yksityiskohtaista kuvaa Uudenmaan uskonnollisten yhteisöjen määrästä, mutta auttavat hahmottamaan alueen uskonnollista kirjoa.

Helsinki on Suomen uskonnollisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisin kaupunki, ja uskonnollisia yhteisöjä on kaupungissa eniten. Lisäksi maahanmuuttajaväestö keskittyy erityisesti Helsinkiin ja pääkaupunkiseudulle. Uskonnollisten yhteisöjen tekemä kotoutumista edistävä työ onkin oletettavasti aktiivisinta juuri Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla.

Suomi muuttuu uskonnollisesti monimuotoisemmaksi	Suurin osa Suomen maahanmuuttajista on taustaltaan kristittyjä	Uskonnollisia yhteisöjä on eniten pääkaupunkiseudulla
Kehitys johtuu 1) evankelis-luterilaisen kirkon jäsenmäärän vähenemisestä, 2) uusien uskonnollisten yhteisöjen syntymisestä ja 3) maahanmuutosta	Seuraavaksi suurimmat ryhmät ovat muslimit ja uskonnottomat Maahanmuutto sekä monikulttuuristaa että synnyttää uusia uskonnollisia yhteisöjä	Uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävä toimintaa on oletettavasti eniten Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla

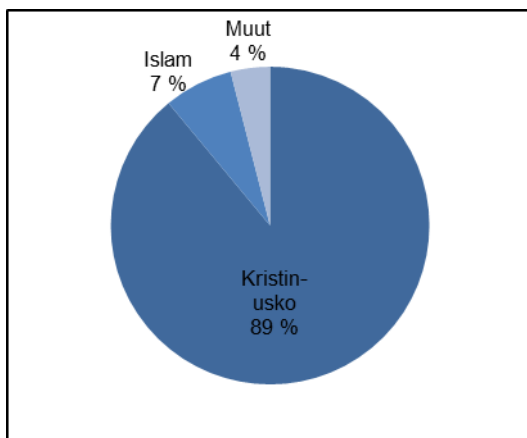
Tiivistelmä 1. Uskonnolliset yhteisöt ja maahanmuutto

Uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla

Tutkimuksissa uskontojen on nähty edistävän kotoutumista kahtalaisesti: "siltoja rakentamalla" (engl. *bridging*) ja "yhteen sitomalla" (engl. *bonding*). Siltoja rakentavalla kotoutumisen edistämällä tarkoitetaan sananmukaisesti sitä, että uskonnolliset yhteisöt rakentavat siltoja maahanmuuttajien ja muun yhteiskunnan välille. Ne tarjoavat esimerkiksi koulutusta, sosiaalisia verkostoja ja tietoa ympäröivästä yhteiskunnasta. Yhteen sitovalla kotoutumisen edistämällä tarkoitetaan puolestaan, että maahanmuuttajille tarjotaan uskonnollisten yhteisöissä esimerkiksi mahdollisuuksia osallisuuden kokemuksiin sekä tukea elämän vaikeissa tilanteissa. Molemmissa tapauksissa on ensisijaista, että kotoutumista edistävä uskonnollinen yhteisö on itse integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan käytäntöineen ja instituutioineen.

Uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävä toiminta kumpuaa usein niistä tarpeista, joita kunkin yhteisön jäsenillä on. Kotoutumisen edistäminen on usein tilannekohtaista arjessa auttamista. Eräs evankelis-luterilaisen kirkon edustaja kuvaili yhteisönsä tekemää kotoutumisen edistämistä nimenomaan maahanmuuttajan "rinnalla kulkemisena". Monet yhteisöt tarjoavat kuitenkin myös järjestelmällisemmin kotoutumista edistäviä toimintoja, kuten kieliopetusta ja opetusta suomalaisesta yhteiskunnasta.

Selvityksessä saatiin vastauksia kotoutumista edistävästä toiminnasta yhteensä sadalta uskonnolliselta yhteisöltä. Tulokset eivät näin ollen anna yleistettävää kuvaa koko Uudenmaan alueen uskonnollisten yhteisöjen toiminnasta, mutta tarjoavat tärkeää tietoa aikaisemmin kartoittamattomasta aiheesta. Pääasiallinen tietojenkeruuväline oli sähköinen kyselylomake, mutta muutamien yhteisöjen toiminnasta tietoa kerättiin myös sähköpostitse, puhelimitse tai haastatteluin.

Kuva 3. Selvityksellä tavoitettujen uskonnollisten yhteisöjen jakauma (N=100).

Vastanneista sadasta yhteisöstä 89 oli kristittyjä (kuva 3). Niistä 37 oli evankelis-luterilaiseen kirkon seurakuntia. Lisäksi joukossa oli muun muassa ortodoksiseen kirkkoon, katoliseen kirkkoon, helluntaiherätykseen, vapaakirkkoon, metodisteihin ja adventisteihin kuuluvia yhteisöjä. Muslimiyhteisöjä tavoitettiin yhteensä seitsemän, ja ne olivat jäsenmääriltään suurimmat ja toiminnaltaan oletettavasti aktiivisimmat. Monissa selvityksen ulkopuolelle jääneissä muslimiyhteisöissä on luultavasti kuitenkin kotoutumista edistävää toimintaa, varsinkin kun muslimiyhteisöt ovat usein hyvin maahanmuuttajavaltaisia. Patentti- ja rekisterihallituksen mukaan Uudellamaalla on 26 rekisteröityä islamilaista yhdyskuntaa. Juutalaisia, buddhalaisia ja hindulaisia yhteisöjä oli yksi kutakin sekä lisäksi yksi "henkistä universalismia" edustava yhteisö.

Tässä luvussa esitellään selvityksen yleisiä tuloksia sähköiseen kyselylomakkeeseen saatujen vastausten perusteella. Lomakkeessa oli kaksi osaa, joista jälkimmäinen oli vapaaehtoinen. Ensimmäisessä osassa kartoitettiin yhteisöjen kotoutumista edistäviä toiminnan muotoja, kuten yhteiskuntakoulutusta, kieliopetusta, maahanmuuttajien työllistämistä sekä yhteisöjen arjessa tapahtuvaa maahanmuuttajien henkilökohtaista neuvomista. Tähän osaan vastasi yhteensä 95 yhteisöä.

Jälkimmäisessä, vapaaehtoisessa osassa kartoitettiin yhteisöjen rakennetta, maahanmuuttajataustaisten aktiivijäsenten määrää, yhteisöjen rahoituskanavia, yhteisöjen piirissä käytettäviä kieliä, maahanmuuttajien tarpeita huomioivien työntekijöiden määrää yhteisöissä sekä yhteisöjen ehdotuksia viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välisen yhteistyön kehittämiseksi. Tähän osaan vastasi 67 yhteisöä, eli noin kaksi kolmesta kyselyyn vastanneista.

Taustatietoja yhteisöistä

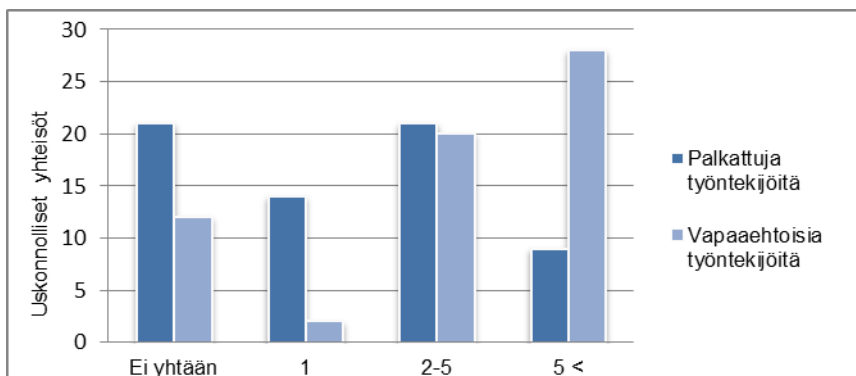
Aluksi kuvataan lyhyesti vapaaehtoiseen osaan vastanneiden yhteisöjen (N=67) rakenteita ja taustatietoja lomakkeeseen saatujen vastausten pohjalta. Tämän jälkeen käsitellään uskonnollisten yhteisöjen tekemää kotoutumista edistävää työtä.

Uskonnollisia yhteisöjä pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon maahanmuuttajia osallistuu niiden toimintaan viikoittain ja kuinka suuren osan maahanmuuttajataustaiset muodostavat kaikista viikoittain toimintaan osallistuvista. Kuvassa 4 on havainnollistettu yhteisöjen jakauma sen perusteella, kuinka paljon maahanmuuttajataustaisia on mukana niiden toiminnassa yhden viikon aikana. Maahanmuuttajia osallistuu yhteisöjen toimintaan viikoittain pääasiassa 10–30 tai vähemmän. Kuukausittain osallistuvia maahanmuuttajia on luultavasti enemmän.

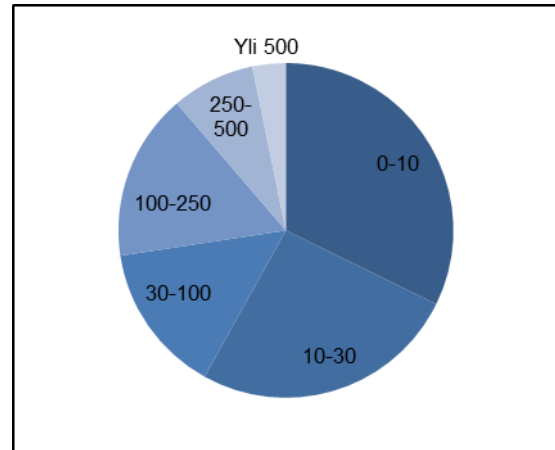
Maahanmuuttajien *suhteellinen* osuus aktiivijäsenistä (eli niistä, jotka osallistuvat toimintaan viikoittain) on useimmissa yhteisöissä pieni, yleensä noin 20 % tai vähemmän. Toisaalta joukossa on myös yhteisöjä, joissa ylivoimaisesti suurin osa jäsenistöstä on maahanmuuttajia – kuten monet muslimiyhteisöistä.

Käytetyin kieli yhteisöissä on suomi: 55, eli suurin osa kyselyn toiseen osaan vastanneista yhteisöistä ilmoitti suomen olevan niiden pääkieli. Seuraavaksi yleisimmin käytettyjä kieliä ovat englanti, venäjä, ruotsi ja viro. Arabia, kiina ja somali ovat vastanneiden yhteisöjen joukossa myös melko tavanomaisia kieliä ja paikoin jopa pääkieliä. Monet yhteisöistä ovat vastausten perusteella varsin monikielisiä, ja yhden yhteisön sisällä saatetaan käyttää miltei kymmentä eri kieltä, joskin tiettyjä kieliä selvästi toisia enemmän.

Kyselyn toisen osan perusteella uskonnollisten yhteisöjen yleisimpiä rahoitustapoja ovat jäsenten vapaaehtoiset maksut sekä kirkollisvero. Muilla kuin kirkollisveroon oikeutetuilla yhteisöillä (eli evankelis-luterilaisella kirkolla ja ortodoksisella kirkolla) jäsenten vapaaehtoiset maksut ja lahjoitukset lienevät tärkeimmät rahoituksen muodot. Rahallinen tuki valtiolta tai kunnalta ovat vastauksissa suhteellisen harvinaisia rahoitustapoja.

Kuva 5. Erityisesti maahanmuuttajien tarpeet huomioivien palkattujen ja vapaaehtoisten työntekijöiden määrä uskonnollisissa yhteisöissä (N=67)

Kuva 4. Uskonnollisten yhteisöjen jakautuminen sen mukaan, kuinka paljon maahanmuuttajataustaisia osallistuu niiden toimintaan viikoittain. (N=67)

Kuvasta 5 käy ilmi, kuinka paljon kyselyn toiseen osaan vastanneissa yhteisöissä on palkattuja tai vapaaehtoisia työntekijöitä, joiden tehtäviin kuuluu huomioida erityisesti maahanmuuttajien tarpeita. Maahanmuuttajien tarpeita huomioivia vapaaehtoisia työntekijöitä on monessa yhteisöissä runsaasti, enimmillään jopa viitisenkymmentä.

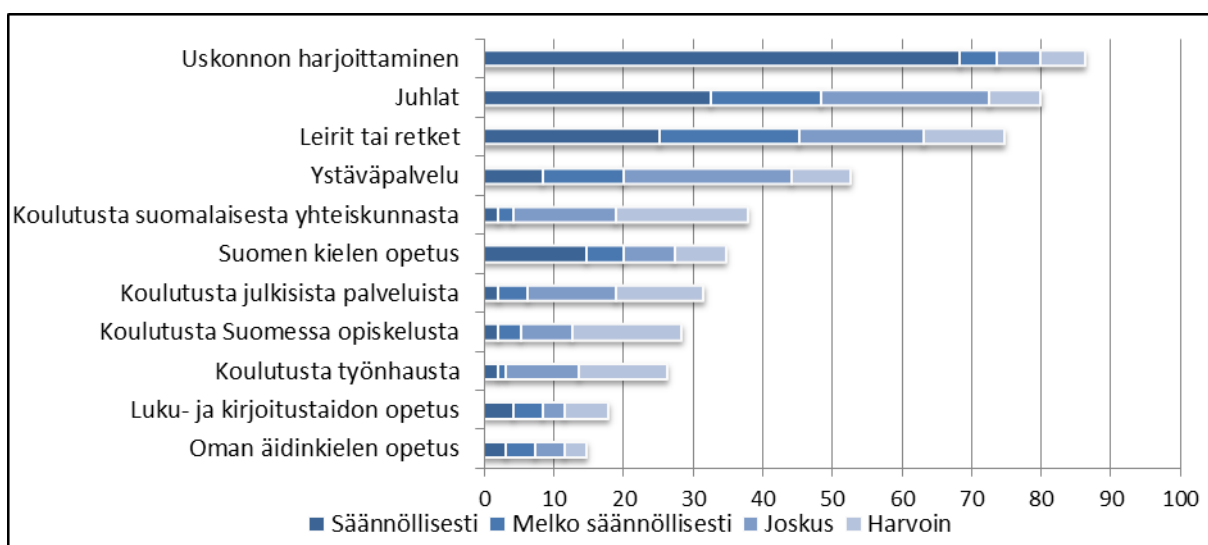
Maahanmuuttajatyön työntekijäresursseja kartoittava kysymys on kuitenkin voitu ymmärtää hiukan eri tavoin yhteisöstä riippuen. Joissakin yhteisöissä – kuten monissa evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnissa – voi olla erikseen nimetty maahanmuuttajatyön tai kansainvälisen työn työntekijä. Monissa yhteisöissä työntekijöiden toimenkuvat ovat kuitenkin laajempia ja yleisluontoisempia, jolloin

maahanmuuttajien tarpeiden huomioiminen voidaan lukea useamman ihmisen työnkuvaan. Maahanmuuttajatyö ei useimmissa tapauksissa ole työntekijöiden ainoa tehtävä, vaan osa kattavampaa tehtäväkokonaisuutta.

Kotoutumista edistävän toiminnan muotoja

Tästä eteenpäin käsitellään kyselyn ensimmäisestä osasta saatuja vastauksia (N=95). (Huom. Tekstiin nostetut sitaattit ovat poimintoja uskonnollisten yhteisöjen antamista avoimista vastauksista ja kommenteista.)

Kuvassa 6 on listattu uskonnollisten yhteisöjen kaikille avoimia kotoutumista edistäviä toiminnan muotoja sekä sitä, kuinka usein yhteisöt järjestävät mainittua toimintaa ("säännöllisesti", "melko säännöllisesti", "joskus", "harvoin").

Kuva 6. Uskonnollisten yhteisöjen harjoittamia kaikille avoimia kotoutumista edistäviä toimintamuotoja (% yhteisöistä järjestää) (N=95).

Uskonnollinen, kulttuurinen ja vapaa-ajan toiminta. Yleisin kotoutumista edistävä toimintamuoto on odotettavasti uskonnon harjoittaminen (86 % yhteisöistä). Lisäksi erilaiset kulttuuriset ja uskonnolliset juhlat ovat yleinen ja säännöllinen kotoutumista edistävä toimintamuoto (80 % yhteisöistä). Yhteisöillä on myös erilaisia kotoutumista edesauttavia vapaa-ajan aktiviteetteja, kuten leirejä ja retkiä (75 % yhteisöistä), kerhoja (62 % yhteisöistä) ja kulttuuri- ja taidetapahtumia (50 % yhteisöistä).

Uskonnollinen toiminta siihen liittyvine rituaaleineen rytmittää arkea ja voi tukea maahanmuuttajaa psykologisesti. Oman kulttuurin ylläpitäminen voi pehmentää uuteen yhteiskuntaan ja ympäristöön asettautumiseen liittyviä haasteita. Vapaa-ajan aktiviteetit voivat laajentaa ja vahvistaa maahanmuuttajien sosiaalisia verkostoja sekä auttaa heitä tutustumaan kantaväestöön. Uskonnollisten yhteisöjen kerhoissa, leireillä ja muissa tapahtumissa keskitytään paikoin nimenomaan maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyviin kysymyksiin. Esimerkkinä voidaan mainita evankelis-luterilaisen kirkon monikulttuuriset perheleirit, joiden tavoitteena on tukea maahanmuuttajia sekä vahvistaa heidän toimintakykyään yhteiskunnassa.

Kotoutumista edistävät koulutukset sekä kieliopetus. Vastanneista yhteisöistä 38 % kertoi, että niillä on koulutus- tai luentotilaisuuksia suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista. Muita yleisiä koulutusaiheita ovat Suomen julkiset palvelut (32 % yhteisöistä), Suomessa opiskelu (28 % yhteisöistä), sekä työnhaku (26 % yhteisöistä). Jopa 35 % yhteisöistä ilmoitti antavansa suomen kielen opetusta. Luku- ja kirjoitustaidon opetusta antaa 18 % ja oman äidinkielen opetusta 15 %.

Tuloksia tulkittaessa on kuitenkin huomioitava, että koulutuksen tai kieliopetuksen käsitteet on saatettu tulkita eri tavoin eri yhteisöissä. Koulutus suomalaisesta yhteiskunnasta tai kieliopetus eivät tarkoita

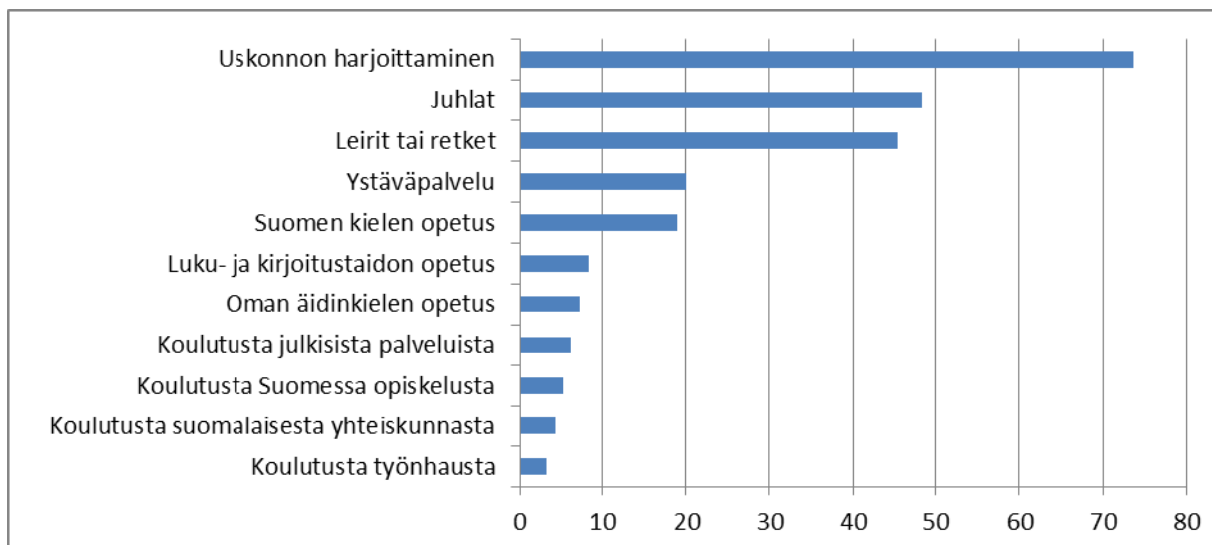
kaikissa ilmoitetuissa tapauksissa opettajajohtoista ja koulumaista opiskelua, vaan esimerkiksi yhdessä tekemisen kautta välittyvää oppimista.

Joillain yhteisöistä on toimintaa yhteistyössä järjestöjen tai kunnan kanssa. Lisäksi kunta on voinut tarjota tiloja käyttöön uskonnollisille yhteisöille. Valmiit yhteistyöverkostot kannattaa huomioida jatkossakin, ja tarvittaessa laajentaa tai vahvistaa niitä.

Kolme neljästä yhteisöstä ilmoitti niiden kotoutumista edistävän toiminnan olevan avointa muillekin kuin samaan uskontoon kuuluville. Ainoastaan kuusi yhteisöä ilmoitti, että kotoutumista edistävät toimintamuodot eivät varmuudella ole avoimia muiden uskontojen edustajille. Tämä kielii vastanneiden yhteisöjen avoimuudesta ja yleisestä auttamisenhalusta.

Kotoutumista edistävän toiminnan säännöllisyys vaihtelee yhteisöissä. Kuvassa 7 on listattu samat kotoutumista edistävät toiminnot kuin aiemmin kuvassa 6, mutta sen perusteella, kuinka moni yhteisö järjestää niitä säännöllisesti tai melko säännöllisesti. Uskonnollinen, kulttuurinen ja vapaa-ajan toiminta ovat jälleen selvästi yleisimpiä toimintamuotoja. Ystäväpalvelu ja suomen kielen opetus ovat säännöllisiä tai melko säännöllisiä toimintamuotoja noin joka viidennellä yhteisöllä. Koulutustapahtumat suomalaisen yhteiskuntaan liittyen, luku- ja kirjoitustaidon opetus sekä oman äidinkielen opetus ovat toistuvia toimintamuotoja kuitenkin vain alle 10 % yhteisöistä. Vastausten perusteella uskonnolliset yhteisöt kuitenkin edistävät kotoutumista sekä siltoja rakentamalla (*bridging*) että yhteen sitomalla (*bonding*).

”Tuemme niistä tarpeista lähtöisin, joita maahanmuuttajalla on. Pyrimme etsimään ne palvelut, joista hän hyötyy eniten. Omassa toiminnassamme pyrimme integroimaan kaikki [maahanmuuttajat ja kantaväestön] toimimaan samoissa ryhmissä.”

Kuva 7. Uskonnollisten yhteisöjen säännöllisesti tai melko säännöllisesti harjoittamia kaikille avoimia kotoutumista edistäviä toimintamuotoja (% yhteisöistä järjestää) (N=95).

Kieliopetus

Yhteensä 20 yhteisöä ilmoitti antavansa viikoittaista suomen kielen opetusta (taulukko 3). Opetusta järjestetään pääosin 1–5 tuntia viikossa. Avoimien vastausten perusteella kieliopetusta annetaan sekä opettajajohtoisesti että erilaisten keskusteluryhmien muodossa. Jotkut yhteisöistä järjestävät opetusta yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten järjestöjen tai kunnan, kanssa. Lisäksi jotkut uskonnolliset yhteisöt, jotka eivät itse järjestä kieliopetusta, tarjoavat tiloja muun tahon tarjoamalle opetukselle.

Oman äidinkielen opetusta annetaan eniten Uudenmaan suurimpien kieliryhmien tarpeisiin (taulukko 4). Yleisimpiä kieliä ovat arabia, somali, venäjä ja englanti.

Luku- ja kirjoitustaidon opetusta annetaan selvästi eniten suomeksi (taulukko 5). Lisäksi opetusta annetaan ainakin arabiaksi, somaliksi, venäjäksi ja englanniksi. Kaikenlainen maahanmuuttajan oman äidinkielen osaamista tukeva opetus, kuten luku- ja kirjoitustaidon opetus, edesauttaa myös toisen kielen (eli tässä tapauksessa suomen tai ruotsin) kielen oppimista. Etenkin vanhemmalla iällä maahan muuttaneille suomen kielen oppiminen voi olla hyvin haastavaa, mikäli he eivät ole oppineet lukemaan ja kirjoittamaan omalla äidinkielellään ennen Suomeen muuttoa.

Varsinaisen kieliopetuksen lisäksi monissa uskonnollisissa yhteisöissä sekä työntekijöiden että jäsenien kielitaito voi olla hyvin laaja ja monimuotoinen. Monikulttuurisissa uskonnollisissa yhteisöissä on usein maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä, jotka osaavat sekä suomea että synnyinmaansa kieltä. Eräs evankelis-luterilaisen kirkon pastori kuvasi Helsingin ekumeenisten seurakuntien kieliosaamisen moninaisuutta seuraavasti: ”Niissä todellakin on mm. italian-, ranskan-, burman-, sudanin-, viron-, venäjän-, kiinan- ja arabiankielisiä työntekijöitä ja mieletön tietotaito. Todellakin suuri resurssiaarre.”

Uskonnollisten yhteisöjen käyttämien kielten laajasta kirjosta voi olla hyötyä etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa, mikäli muuttaja ei osaa ollenkaan suomen kieltä. Uskonnollisten yhteisöjen mahdollisuudet toimia niin kieli- kuin kulttuuritulkkeina on hyvä huomioida kotoutumista edistäviä toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Kieli	1 h / vko	2–5 h / vko	5–10 h / vko	Yli 20 h / vko
suomi	8	11	-	1
ruotsi	1	-	1	-

Taulukko 3. Viikoittainen suomen ja ruotsin kielen opetus uskonnollisissa yhteisöissä.

Kieli	1 h / vko	2–5 h / vko	5–10 h / vko	Yli 20 h / vko
arabia	1	3	-	-
venäjä	3	1	-	-
somali	1	1	1	-
englanti	3	1	-	-
kurdi	1	-	-	-
viro	1	-	-	-
saksa	-	-	1	-
heprea	-	-	-	1
espanja	1	-	-	-

Taulukko 4. Viikoittainen oman äidinkielen opetus uskonnollisissa yhteisöissä.

Kieli	1 h / vko	2–5 h / vko	Yli 20 h / vko
suomeksi	6	4	1
ruotsiksi	2	0	-
arabiaksi	1	4	-
somaliksi	1	2	-
venäjäksi	2	1	-
englanniksi	1	1	-
kurdiksi	1	-	-
viroksi	1	-	-
hepreaksi	-	-	1
kiinaksi	-	1	-

Taulukko 5. Viikoittainen luku- ja kirjoitustaidon opetus uskonnollisissa yhteisöissä

Maahanmuuttajien työllistäminen

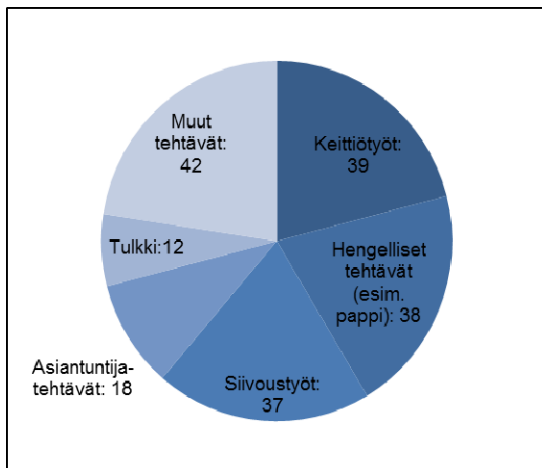
Kuvassa 8 on kuvattu tapoja, joilla uskonnolliset yhteisöt ovat työllistäneet maahanmuuttajia sekä yhteisöjen kiinnostusta työllistää maahanmuuttajia mainitulla tavalla tulevaisuudessa.

Yhteensä 32 % yhteisöistä on palkannut maahanmuuttajia vapailta työmarkkinoilta. Suurin piirtein yhtä moni yhteisö on kiinnostunut palkkaamaan maahanmuuttajia vapailta työmarkkinoilta myös jatkossa.

Viidesosa vastanneista on

palkannut ainakin yhden maahanmuuttajan työnantajalle maksettavalla palkkatuella ja kolmannes on puolestaan ottanut maahanmuuttajia palkattomaan työkokeiluun (molemmat viimeksi mainituista työllistämisen muodoista TE-toimiston kautta). Selvästi tätä suurempi osa yhteisöistä on kuitenkin kiinnostunut ottamaan maahanmuuttajia töihin TE-toimiston kautta tulevaisuudessa. Lisäksi reilusti yli puolet yhteisöistä on kiinnostunut saamaan lisätietoa maahanmuuttajien työllistämiseen liittyvistä TE-toimiston palveluista. Onkin suositeltavaa, että TE-toimisto tehostaa tiedotustaan näiden yhteisöjen suuntaan. Maahanmuuttajia on ollut yhteisöissä myös kesätyöissä ja työ- tai korkeakouluharjoittelussa.

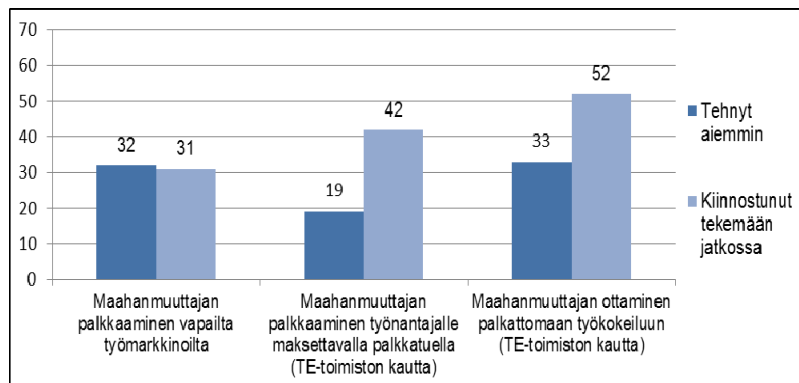
Suurella osalla yhteisöjä toiminta perustuu kuitenkin pitkälti vapaaehtoistyöhön, ja yhteisöjen rahoituspohjat voivat vaihdella huomattavasti. Etenkin pienissä yhteisöissä taloudelliset resurssit voivat olla vähäiset. Tämä voi vaikuttaa myös siihen, että ainoastaan kolmasosa yhteisöistä oli kiinnostunut palkkaamaan maahanmuuttajia vapailta työmarkkinoilta tulevaisuudessa.

Kuva 9. Maahanmuuttajien työtehtäviä uskonnollisissa yhteisöissä. (N=95)

Esimerkiksi evankelis-luterilainen kirkko tekee viron-, venäjän-, kiinan-, unkarin- ja arabiankielistä seurakuntatyötä, josta vastaavat näitä kieliä äidinkielenään puhuvat pastorit. Jäsenistöltään maahanmuuttajavaltaisissa yhteisöissä pasturin tai imaamin tehtävään valikoituu usein maahanmuuttajataustainen henkilö.

Joissakin tapauksissa uskonnolliset yhteisöt voivat näyttäytyä jopa edelläkävijöinä maahanmuuttajien työllistämässä. Esimerkiksi evankelis-luterilainen kirkko on julkaissut *Seurakunta monikulttuurisena työnantajana* -oppaan, joka on tarkoitettu kirkon maahanmuuttajia rekrytoiville työntekijöille. Oppaassa neuvotaan, miten seurakunnat voivat edistää työelämän yhdenvertaisuutta, varmistua työhönoton

Kuva 8. Maahanmuuttajien työllistäminen ja kiinnostus työllistää maahanmuuttajia tulevaisuudessa uskonnollisten yhteisöjen piirissä (% yhteisöistä) (N=95).

Kuvassa 9 on kuvattu maahanmuuttajien työtehtäviä uskonnollisissa yhteisöissä. Hengelliset tehtävät, kuten uskonnollisena johtajana toimiminen, sekä keittiö- ja siivoustyöt ovat vastausten perusteella yleisimpiä tehtävänkuvia. Maahanmuuttajia on työskennellyt myös asiantuntijan tai tulkin tehtävissä. Lisäksi lapsi- ja nuorisotyö, hautausmaa- ja puutarhatyöt, muusikon- ja vahtimestarintehtävät, toimistotyöt sekä kunnossapito ovat toimenkuvia, joissa maahanmuuttajia on työskennellyt uskonnollisissa yhteisöissä. Yhteisöiltä ei kysytty erikseen, ovatko työntekijät olleet palkallisia vai vapaaehtoisia työntekijöitä. Vastaukset sisältävät oletettavasti molemmat työmuodot.

Maahanmuuttajataustaiset henkilöt voivat tuoda yhteisöihin arvokasta monikulttuurista tietotaitoa.

”Näen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuudessa merkittävänä työllistäjänä kristityille maahanmuuttajille esimerkiksi papin, diakoniatyöntekijän, nuoriso- ja varhaisnuorisotyöntekijän, perhe- ja lapsityöntekijän, emännän tai vahtimestarin virkaan.”

syrimättömyydestä, saada työntekijöiksi osaavia maahanmuuttajia sekä toimia monikulttuurisena työyhteisönä.

Yhteisöt voivat edistää maahanmuuttajien työllistymistä myös muilla tavoin kuin palkkaamalla heitä työsuhteeseen. Maahanmuuttajille on esimerkiksi välitetty tietoa muualla olevista

avoimista työpaikoista, ja yhteisöjen työntekijät ovat toimineet maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden suositteijoina sekä auttaneet työhakemusten kirjoittamisessa. Maahanmuuttajat tekevät uskonnollisissa yhteisöissä myös vapaaehtoistyötä. He saavat tästä käytännön työkokemusta ja tietotaitoa, luovat sosiaalisia verkostoja ja pääsevät osallistumaan yhteiskunnan toimintaan.

Henkilökohtainen tuki ja neuvonta

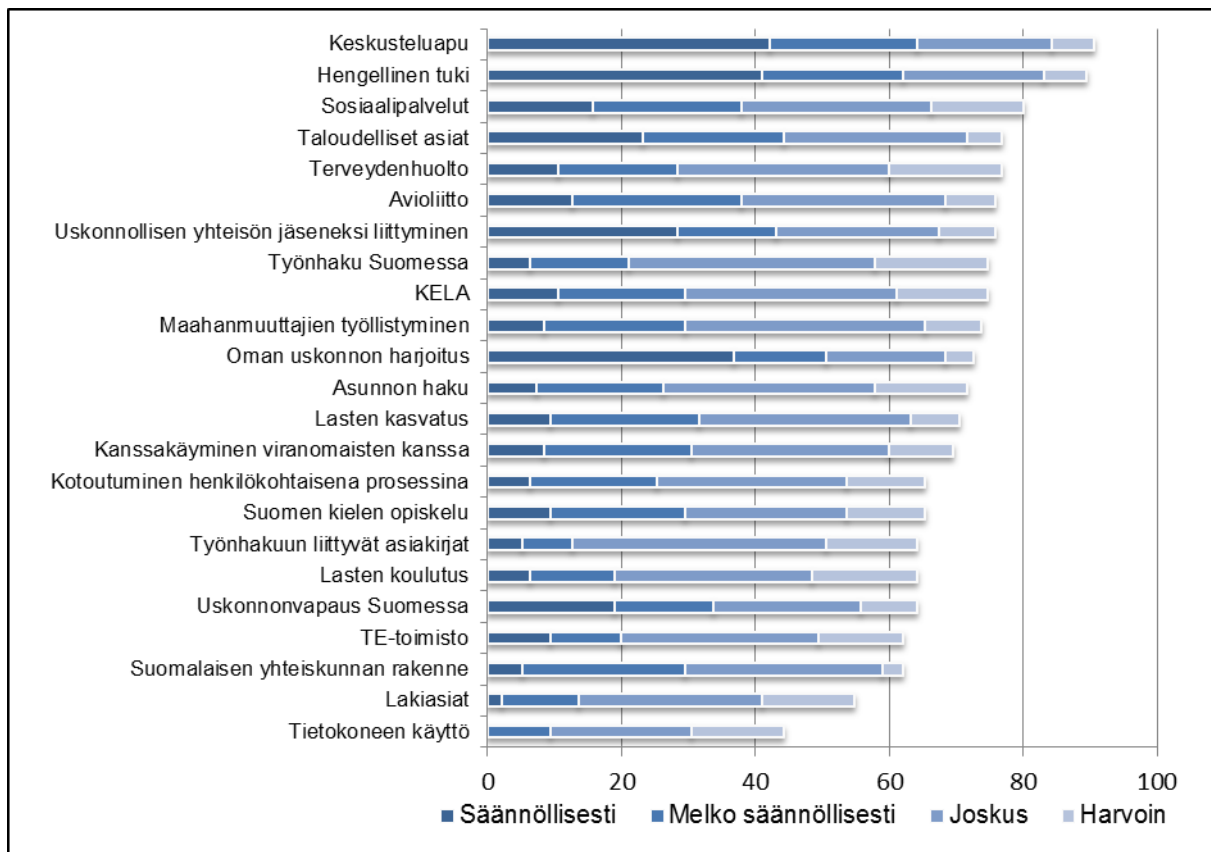
Erillisten kotoutumista edistävien toimintojen, kuten opetuksen ja työllistämisen, lisäksi yhteisöillä on myös arkinen rooli kotoutumisen edistäjinä: yhteisöt muodostavat sosiaalisen yhteisön, jossa ihmiset tapaavat toisiaan, keskustelevat keskenään, neuvovat toisiaan ja pyytävät toisiltaan apua erilaisiin asioihin liittyen. Uskonnollinen yhteisö saattaa olla Suomeen saapuvalla maahanmuuttajalle ensimmäinen ja jopa tärkein sosiaalinen verkosto. Erään islamilaisen yhdyskunnan pitkäaikaisen jäsenen mukaan uskonto onkin vain yksi osa-alue heidän yhteisössään, joka muodostaa laajemman sosiaalisen kokonaisuuden.

Tämän vuoksi kyselylomakkeessa kysyttiin, missä asioissa maahanmuuttajat saavat henkilökohtaista ohjausta, neuvontaa tai muuta tukea yhteisöissä. Kuvaan 10 (seuraava sivu) on listattu yleisimpiä henkilökohtaisen neuvonnan ja tuen aiheita.

Uskonnollisista yhteisöistä 90 % ilmoitti, että maahanmuuttajat saavat yhteisöissä henkilökohtaista keskusteluapua. Yleisin avun muoto oli hengellinen tuki, jota kerrottiin annettavan maahanmuuttajille 90 % yhteisöistä. Monet henkilökohtaisen tuen aiheet liittyivät usein hyvin konkreettisiin asioihin, kuten sosiaalipalveluihin (80 % yhteisöistä), taloudellisiin asioihin (77 % yhteisöistä), terveydenhuoltoon (77 % yhteisöistä), työnhakuun (75 % yhteisöistä), asunnonhakuun (75 % yhteisöistä) tai suomen kielen opiskeluun (65 % yhteisöistä). Uskonnolliset yhteisöt ohjaavat maahanmuuttajia yhteiskunnan tarjoamien palveluiden piiriin ja auttavat heitä eri tahojen kanssa asioimisessa. Esimerkiksi 70 % yhteisöistä ilmoitti antaneensa maahanmuuttajille henkilökohtaista apua kanssakäymiseen viranomaisten kanssa.

Monissa tapauksissa neuvojen tai tuen antaja ei ole palkattu henkilö tai yhteisön johtaja, vaan uskonnollisessa yhteisöissä vaikuttava rivijäsen. Yhteisöt muodostavatkin tärkeitä hiljaisen tiedon kanavia. Parhaimmillaan yhteisöt eivät ole ainoastaan tiedonkulkukanavia, vaan ne voivat toimia myös kulttuuritulkkeina maahanmuuttajien, viranomaisten ja muun yhteiskunnan välillä. Erään islamilaisen yhdyskunnan edustajan mukaan uskonnollisten yhteisöjen suuria vahvuuksia kotoutumisen edistäjinä on se, että maahanmuuttajat luottavat omiin yhteisöihinsä – monissa tapauksissa enemmän kuin esimerkiksi viranomaisiin. Uskonnollisten yhteisöjen kautta viranomaisten voisi olla mahdollista tavoittaa myös niitä maahanmuuttajia, jotka eivät ole virallisten palvelujärjestelmien piirissä.

”Meidän keskellämme maahanmuuttajat pääsevät sosiaalisen yhteisöön ja sitä kautta he saavat kontakteja suomalaisiin ja apua hyvin kirjavissa arkielämän hoitamiseen liittyvissä asioissa.”

Kuva 10. Maahanmuuttajille annettavan henkilökohtaisen ohjauksen, neuvonnan ja muun tuen aiheita uskonnollisissa yhteisöissä (%:lla yhteisöistä) (N=95).

Uskonnolliset yhteisöt edistävät maahanmuuttajien kotoutumista monin tavoin •Yhteisöt 1) rakentavat siltoja maahanmuuttajien ja muun yhteiskunnan välille ja 2) tarjoavat maahanmuuttajille osallisuuden tunteita •Edellytyksenä on, että uskonnolliset yhteisöt ovat integroituneita yhteiskuntaan	Kyselyyn vastanneiden uskonnollisten yhteisöjen säännöllisimmät kotoutumista edistävät toiminnot liittyvät uskonnolliseen, kulttuuriseen ja vapaa-ajan toimintaan •Yli kolmannes yhteisöistä ilmoitti antavansa jonkinlaista yhteiskuntakoulutusta maahanmuuttajille •Yli kolmannes yhteisöistä ilmoitti järjestävänsä kieliovetusta maahanmuuttajille	Uskonnolliset yhteisöt voivat olla tärkeä osa maahanmuuttajan sosiaalista verkostoa •Yhteisöt muodostavat tärkeitä hiljaisen tiedon kanavia •Yhteisöjen kautta on mahdollista tavoittaa eri maahanmuuttajaryhmiä

Tiivistelmä 2. Uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla.

Uskonnollisten yhteisöjen ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen

Osaksi Suomen kansalaisyhteiskuntaa

Läntisessä Euroopassa maahanmuuttajien uskonnollisuutta pidetään usein haasteena kotoutumiselle. Maahanmuuttajien uskonnollisuus yhdistetään monissa tapauksissa eri väestöryhmien välisiin konflikteihin, syrjintään ja radikalismiin. Lisäksi suuri osa maahanmuuttajia ja uskontoa koskevasta keskustelusta keskittyy islamiin, ja äärimmillään islam ja Eurooppa nähdään täysin yhteen sovittamattomina. Suomessakaan uskontoa ei yleensä ole pidetty maahanmuuttajien kotoutumista edistävänä tekijänä, lukuun ottamatta ehkä evankelis-luterilaista kirkkoa.

Uskonto voidaan kuitenkin nähdä myös resurssina. Esimerkiksi Yhdysvalloissa maahanmuuttajien uskonnollisuuden katsotaan tukevan kotoutumista monella tavalla, usein uskontokunnasta riippumatta. Uskonnollisuus voidaan ymmärtää yhdeksi väyläksi amerikkalaiseksi tulemiselle. Uskonnolliset yhteisöt ovat paikoin jopa keskeisimpiä kotoutumista tukevia toimijoita, sillä ne saattavat tarjota muuttajille sosiaalisia peruspalveluja, joita muu yhteiskunta ei tarjoa.

Uskontojen merkitys kotoutumisen edistämisessä on kasvamassa myös Suomessa. Kolmannen sektorin merkitys hyvinvoinnin tuottajana on vahvistumassa Euroopassa tulevaisuudessa. Niin ikään uskonnollisten yhteisöjen rooli hyvinvointipalvelujen tarjoajina käynee yhä merkityksellisemmäksi. Esimerkiksi kristittyjä kirkkoja pidetään yhä useammin instituutioina, jotka ovat koko yhteiskunnan käytettävissä. Sekä vähemmistöuskonnoista että valtakirkoista on tullut eräänlainen sosiaalinen resurssi, ja tulevaisuudessa ne luultavasti samastetaan yhä useammin kolmannen sektorin maallisiin järjestöihin.

Ajatus kansalaisyhteiskunnasta, jossa toimii lukuisia erilaisia uskonnollisia yhteisöjä, on eurooppalaisittain ja suomalaisittain kuitenkin melko uusi. Näkyvimmat uskonnolliset yhteisöt ovat aiemmin edustaneet lähinnä kristillistä ja melkein kaikkien kansalaisten jakamaa evankelis-luterilaista traditiota. Pohjoismaisessa valtio- ja kansankirkkotraditiossa uskonto on ollut vahvasti kytköksissä valtioon. Suomessa valtiokirkkojärjestelmä on tosin jo purettu, mutta evankelis-luterilaisen kirkon ja valtion välillä on edelleen tiivis suhde. Nyt yhteiskunnassa ollaan kuitenkin uuden tilanteen edessä, joka edellyttää totuttelua toimia kasvavan ja keskenään yhä yhdenvertaisemmassa asemassa olevien uskonnollisten yhteisöjen kirjon kanssa. Seuraavaksi tarjotaan ehdotuksia uskonnollisten yhteisöjen kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseksi.

Positiivinen uskonnonvapaus lähtökohdaksi

Suomen perustuslain (731/1999) 11 § turvaa sekä negatiivisen että positiivisen uskonnonvapauden. Negatiivisella uskonnonvapaudella tarkoitetaan oikeutta olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan tai olla osallistumatta omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Positiivisella uskonnonvapaudella viitataan puolestaan oikeuteen tunnustaa ja harjoittaa uskontoa sekä ilmaista vakaumus. Pelkän negatiivisen uskonnonvapauden korostaminen julkisissa instituutioissa voi vaikeuttaa yhteistyön rakentamista uskonnollisten yhteisöjen kanssa.

Uskonnollisten yhteisöjen edustajille tehdyissä haastatteluissa nousi muutaman kerran esiin, että viranomaisilla on joissakin tapauksissa melko korkea kynnys toimia uskonnollisten yhteisöjen kanssa. Tämä voi johtua siitä, että yhteisöjen toiminnassa on uskonnollisia piirteitä. Eräs haastateltava kuitenkin korosti, että viranomaisyhteistyön ei tarvitse tarkoittaa uskonnon kokonaisvaltaista poiskitkemistä; olennaisinta on

antaa vapaus joko osallistua tai olla osallistumatta uskonnolliseen toimintaan – eli niin positiivisen kuin negatiivisenkin uskonnonvapauden turvaaminen.

Tässä selvityksessä ei oteta kantaa uskonnonvapaudesta käytävään keskusteluun. Ei ole kuitenkaan mielekästä jättää hyödyntämättä uskonnollisten yhteisöjen tarjoamia sosiaalisia resursseja vain siksi, että niiden toiminnassa on uskonnollisia elementtejä. Selvitykseen osallistuneen uskonnollisen yhteisön edustajan mukaan viranomaisten tulisi huomioida, että heidän seurakuntansa toimii myös ”palvelevana yhteisönä”, ei ainoastaan ”hengellisenä yhteisönä”. Eräässä toisessa kommentissa tuotiin esiin, että monet uskonnolliset yhteisöt ovat joka tapauksessa lisäämässä sosiaalista toimintaansa yhteiskunnan tukiverkkojen heikentyessä. Tämän takia viranomaisilta toivotaankin ”ennakkoluulotonta asennetta uskonnollisten yhteisöjen tarjoamaan apuun”.

Negatiivisen uskonnonvapauden liiallisesta korostamisesta voi aiheutua myös muita haittatekijöitä. Julkista keskustelua leimaa usein pelko tiettyjen uskonnollisten, etenkin islamilaisten, ryhmien eristäytymisestä ja jopa radikalisoitumisesta. Pelko uskonnollisten ryhmien segregaatista on kuitenkin paradoksaalinen, mikäli niitä ei lähtökohtaisesti haluta mukaan yhteiskunnan toimintaan. Paras tapa edistää niin yksilöiden kuin yhteisöjen kotoutumista on integroida ne mukaan yhteiskunnan toimintaan. Esimerkkinä voidaan mainita Ruotsin muslimiyhteisöjen sosiaalityötä käsittelevä tutkimus (Borell et.al. 2011), jonka mukaan sosiaalityötä tekivät eniten nimenomaan ne yhteisöt, joilla oli myönteisiä kokemuksia viranomaisten kanssa toimimisesta sekä rakentavat suhteet ympäröivään yhteiskuntaan.

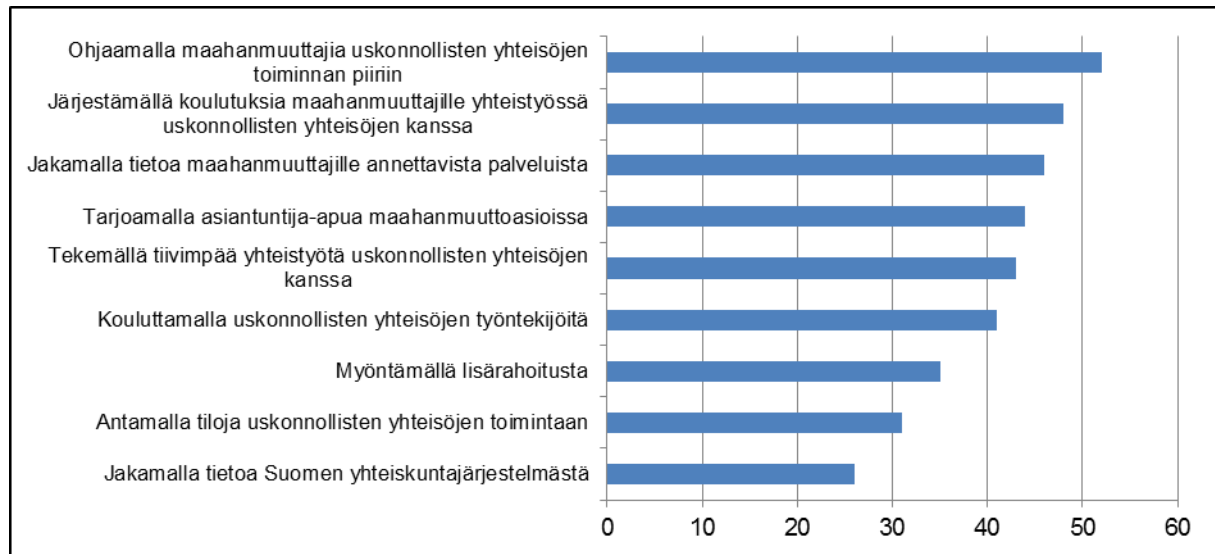
Paikallistason toiminta ja verkostot

Ensimmäinen askel toimivalle yhteistyölle on yksinkertaisesti uskonnollisten yhteisöjen tekemän kotoutumista edistävän työn tunnistaminen – ja tunnustaminen. Tähän ohjaa jo lainsäädäntö, jota esiteltiin selvityksen johdannossa. Tämän selvityksen aineisto tukee käsitystä uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävästä roolista, mutta pelkkää selvitystietoa tärkeämpää on todellisten verkostojen syntyminen paikallistason toimijoiden kesken. Verkostojen syntyminen on puolestaan viime kädessä kiinni paikallistason kotoutumista edistävän työn tekijöistä.

Tässä selvityksessä suositellaan, että uskonnolliset yhteisöt otetaan jatkossa mukaan kunnan kotouttamisohjelman laatimiseen sekä toteuttamiseen ja että ne tunnustetaan kotoutumista edistävinä relevantteina toimijoina. Uudenmaan kuntien kotouttamisohjelmien perusteella näin on joissakin tapauksissa jo tehty, ja kotoutumislaki ohjaakin osaltaan tähän. Viranomaisilla saattaa olla aiempaa kokemusta yhteistyöstä lähinnä evankelis-luterilaisen kirkon kanssa, mutta tulevaisuudessa yhteistyötä kannattaa kehittää myös muiden alueen uskonnollisten yhteisöjen kanssa – etenkin niissä kunnissa, joissa erilaisia uskonnollisia yhteisöjä on paljon. Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita Porvoon kaupungin ohjelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi 2013–2017. Ohjelmaan on sisällytetty evankelis-luterilainen kirkko, metodistikirkko, ruotsinkielinen vapaakirkko *missionkyrkan*, Porvoon islamkulttuurikeskus sekä Porvoon naisten ja lasten islamilainen yhdistys.

Uskonnollisten yhteisöjen ehdotuksia

Selvitykseen osallistuneilta uskonnollisilta yhteisöiltä kysyttiin, miten viranomaiset voisivat tukea niiden kotoutumista edistävää työtä. Vastauksia on kerätty yhteen kuvassa 11.

Kuva 11. Uskonnollisten yhteisöjen ehdotuksia siitä, miten viranomaiset voisivat tukea niiden kotoutumista edistävää työtä (N=67).

Yleisin ehdotus oli, että **viranomaisten tulisi ohjata maahanmuuttajia uskonnollisten yhteisöjen toimintaan mukaan**. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa yhteisöjen toiminnasta tiedottamista maahanmuuttajille. Tämän selvityksen yhteydessä luotu yhteisökohtainen tietopaketti uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistävästä toiminnasta Uudellamaalla antaa viranomaisille eväitä juuri tähän. Lisäksi viranomaiset voisivat järjestää uskonnollisten yhteisöjen kanssa maahanmuuttajille infotilaisuuksia, joissa yhteisöjen edustajille annetaan mahdollisuus kertoa omasta toiminnastaan.

Seuraavaksi suosituin ehdotus oli, että **viranomaiset voisivat järjestää maahanmuuttajille koulutuksia yhteistyössä uskonnollisten yhteisöjen kanssa**. Kuten jo mainittiin, uskonnolliset yhteisöt voivat toimia niin kieli- kuin kulttuuritulkkeina maahanmuuttajien ja viranomaisten välillä. Lisäksi yhteisöjen kautta voidaan tavoittaa maahanmuuttajia, joita viranomaisten voi olla muuten vaikea saada palveluidensa piiriin.

Parhaana tapana yhteistyön aloittamiseksi mainittiin myös **viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen yhteisen kotouttamishankkeen toteuttaminen**. Tällöin saman alueen toimijat pääsisivät tutustumaan toisiinsa, oppisivat toistensa toimintatavoista ja voisivat rakentaa keskinäistä luottamusta tulevaisuuden yhteistyölle.

Viranomaisten toivottiin jakavan yhteisöille tietoa maahanmuuttajille annettavista palveluista sekä kouluttavan yhteisöjen työntekijöitä kotoutumisen edistämiseen liittyvissä asioissa. Käytännössä maahanmuuttajat etsivät jo nyt neuvoa ja ohjausta uskonnollisten yhteisöjen piiristä. Selvityksen yhteydessä mainittiin tilanteita, joissa maahanmuuttajat eivät ole uskaltaneet ottaa viranomaisiin yhteyttä, vaan ovat hakeneet apua uskonnollista yhteisöistään. Näissä tapauksissa yhteisöjen työntekijöille annettava koulutus kotoutumisen edistämässä olisi arvokasta.

”Olemme usein maahanmuuttajille ainoa kontakti suomalaisiin.”

Lisärahoituksen myöntäminen kotoutumista edistävään työhön voisi edistää etenkin pienempien yhteisöjen toiminnan kehittämistä. Erään uskonnollisen yhteisön edustaja piti nimenomaan rahoituksen puutetta suurimpana haasteena kotoutumista edistävän työn tekemiselle. Rahoituksen avulla voisi palkata työntekijöitä, jolloin viranomaisyhteistyötä ja työn laadun valvontaa voisi tehostaa. Lisäksi palkattuja työntekijöitä on helpompi saada sitoutumaan työhön kuin ainoastaan vapaaehtoisvoimin työskenteleviä.

Toive säännölliselle yhteydenpidolle tuli toistuvasti esiin yhteisöjen antamissa avoimissa kommentteissa. Yhteydenpito on ylipäänsä yhteistyön rakentamisen tärkein edellytys. Olennaisena nähtiin, ettei yhteyttä pidetä vain jonkin kriisin sattuessa, vaan jatkuvasti. Säännöllisen tiedonvaihdon hyödyt ovat ilmeisiä. Ensinnäkin yhteydenpito vahvistaa verkostoja eri toimijoiden välillä, mikä mahdollistaa muun muassa päällekkäisen työn karsimisen. Toisekseen maahanmuuttajille suunnattua tiedotusta on mahdollista tehostaa jakamalla tietoa uskonnollisille yhteisöille. Yhden ehdotuksen mukaan paras tapa yhteydenpidon järjestämiseksi olisi yhteisen foorumin perustaminen kunnan toimesta. Foorumissa tulisi olla edustettuina ainakin alueen suurimmat uskonnolliset yhteisöt sekä eri virkamiestahoja. Foorumissa toimijoiden olisi mahdollista esittää kysymyksiä erilaisiin ongelmatilanteisiin liittyen, jakaa tietoa eri toimintamuodoista sekä esittää ideoita yhteistyön kehittämiseksi. Lisäksi yhteydenpitoa voidaan kehittää esimerkiksi yhteisten sähköpostilistojen tai Facebook-ryhmien avulla.

Viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välisen yhteistyön lähtökohdaksi kannattaa ottaa positiivinen uskonnonvapaus •Negatiivisen uskonnonvapauden korostaminen voi estää uskonnollisten yhteisöjen sosiaalisten resurssien hyödyntämisen	Uskonnolliset yhteisöt kannattaa sisällyttää kunnan kotouttamischjelmaan •Yhteistyötä tulee kehittää muidenkin yhteisöjen ja yhdyskuntien kuin evankelis-luterilaisen kirkon kanssa	Viranomaisten kannattaa tiedottaa maahanmuuttajille uskonnollisten yhteisöjen toiminnasta •Tällä tavoin maahanmuuttajalle annetaan mahdollisuus osallistua uskonnollisen yhteisön toimintaan ja kasvattaa sosiaalista verkostoaan
Viranomaisten kannattaa järjestää kotoutumista edistäviä koulutuksia ja projekteja uskonnollisten yhteisöjen kanssa •Uskonnolliset yhteisöt voivat 1) tavoittaa suuren joukon maahanmuuttajia ja 2) toimia kulttuuritulkkeina maahanmuuttajien ja muun yhteiskunnan välillä	Viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen kannattaa pitää säännöllisesti yhteyttä •Tämä voidaan toteuttaa perustamalla paikallistason foorumeita •Yhteydenpidon avulla molemmat osapuolet voivat tehostaa tiedotustaan	Lisärahoitus parantaisi uskonnollisten yhteisöjen toimintamahdollisuuksia •Suuri osa yhteisöistä toimii pitkälti vapaaehtoisvoimin

Tiivistelmä 3. Uskonnollisten yhteisöjen ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen.

Lopuksi

Tämän selvityksen perusteella voidaan todeta, että Uudellamaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt edistävät monin tavoin maahanmuuttajien kotoutumista ja muodostavat yhteiskunnallisen voimavaran. Tässä roolissaan niiden on mahdollista täydentää ja tukea julkisen sektorin tekemää kotoutumista edistävää työtä.

On kuitenkin huomioitava, että usein yhteisöt toimivat vapaaehtois pohjalta ilman kattavaa ja säännöllistä rahoitusta. Lisäksi niiden näkökulma kotoutumiseen voi monissa tapauksissa olla avarampi kuin lainsäädännön pohjalta tehdyssä viranomaisten kotouttamistyössä.

Vaikka selvityksessä on kuvattu uskonnollisia yhteisöjä nimenomaan kotoutumisen edistäjinä, ei valittu näkökulma tarkoita, että uskonnoilla olisi vain ja ainoastaan kotoutumista edistäviä ominaisuuksia. Selvityksessä ei myöskään oleteta, että yhteistyön rakentaminen uskonnollisten yhteisöjen kanssa olisi täysin ongelmaton. Vaikka yhteistyöhön voi sisältyä haasteita, hyötyvät siitä niin uskonnolliset yhteisöt kuin yhteiskuntakin.

Monissa Uudenmaan kunnissa tehdään luultavasti jo nyt yhteistyötä uskonnollisten yhteisöjen kanssa kotoutumisen edistämiseksi. Selvityksessä tarjotut näkökulmat ja tiedot antavat toivottavasti viranomaistahoille työkaluja tunnistaa uskonnollisten yhteisöjen tekemä kotoutumista edistävä työ sekä kehittää yhteistyötä edelleen.

Doria-julkaisuarkistoon on luotu tietopaketti, joka sisältää yhteisökohtaiset kuvaukset selvityksessä tavoitettujen uskonnollisten yhteisöjen maahanmuuttajien kotoutumista edistävästä toiminnasta. Tietopakettia voidaan käyttää sekä yhteistyön tehostamiseen että uusien kontaktien luomiseksi uskonnollisten yhteisöjen kesken. Tietopaketti käyttöohjeistuksineen on haettavissa Doriasta Uudenmaan ELY-keskuksen julkaisujen joukosta: www.doria.fi/ely-keskus. Tietopaketin nimi on Kotoutumista edistäviä toimintamuotoja Uudenmaan uskonnollisissa yhteisöissä.

”Olemme osa maailmanlaajaa kirkkoa. Emme ole ’palveluntuottaja’, vaan meidän tehtävämme ja missiomme on puhua Jumalan rakkaudesta ja toteuttaa sitä käytännössä.”

Lähteet

Kirjalliset lähteet

- Borell, K. & Gerdner A. 2011. Hidden Voluntary Social Work: A Nationally Representative Survey of Muslim Congregations in Sweden. *British Journal of Social Work* (2011) 41 (5): 968–979.
- Davie, G. 2006. Is Europe an Exceptional Case? *The Hedgehog Review. Critical Reflections on Contemporary Culture. After Secularization. Volume Eight* (1–2), 23–34.
- Garcia-Muñoz, T. & Neuman S. Is Religiosity of Immigrants a Bridge or a Buffer in the Process of Integration? A Comparative Study of European and the United States. *IZA Discussion Paper No. 6384 February 2012*.
- Ketola, K. 2008. Uskonnot Suomessa. Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu 102: Tampere.
- Kirkon tutkimuskeskus 2012. Haastettu kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. *Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja* 115.
- Konstanze, J. & Kalter F. 2013. Intergenerational Change in Religious Salience Among Immigrant Families in Four European Countries. *International Migration* Vol. 51 (3), 38–56.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.
- Martikainen, T. 2014. Muslim Immigrants, Public Religion and Developments Towards a Post-Secular Finnish Welfare State. *Tidskrift for Islamforskning* Vol. 8, Issue 1, 2014.
- Martikainen T. 2011. Uskonnon hallinta ja turvallistaminen valtiollisena toimintana. Teoksessa Martikainen T. & Tiilikainen M. *Islam, hallinta ja turvallisuus*. Eetos: Turku, 253–277.
- Martikainen T. 2008. Muslimit suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Martikainen T. & Sakaranaho T. & Juntunen M. (toim.) *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*. Suomen kirjallisuuden seura: Helsinki, 62–84
- Muhammed, H. 2011. Yhtä erilaiset. Islam ja suomalainen kulttuuri. Teos: Helsinki.
- Pettersson, P. 2011. Majority Churches as Agents of European Welfare: A Sociological Approach. Teoksessa Bäckström, A. & Davie G. & Edgards, N. & Pettersson P. (toim.) *Welfare and Religion in 21st Century Europe: Volume 2*. Farnham: Ashgate, 15–59.
- Pyykkönen, M & Martikainen T. 2013. Muuttoliike ja kansalaisyhteiskunta. Teoksessa Martikainen T. & Saukkonen P. & Säävälä M. (toim.) *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Gaudeamus: Tallinna, 281–300.
- Salomäki, H. 2014. Kiistelty usko – Uskonnon rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. *Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja* 36, 2–9.
- Stepick, A. & Rey, T. & Mahler, S. (toim.) 2009. Churches and Charity in the Immigrant City: Religion, Immigration, and Civic Engagement in Miami. Rutgers University Press.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Valtioneuvoston periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 32/2012, Helsinki.
- Van Tubergen, F. & Sindradóttir, J.Í. 2011. The Religiosity of Immigrants in Europe: A Cross-National Study. *Journal for the Scientific Study of Religion* (2011) 50(2):272–288.

Internet-lähteet

Helander, E. 2014. Uskonnollisten yhteisöjen rekisteröiminen nykyisen uskonnonvapauslain mukaan. <http://www.teologia.fi/artikkelit/kirkot-ja-muut-yhteisot/981-uskonnollisten-yhdyskuntien-rekisteroiminen-nykyisen-uskonnonvapauslain-mukaan>. Luettu 24.8.2014.

Helsingin juutalainen seurakunta. http://www.ichelsinki.fi/fi/me/suomalaisessa_yhteiskunnassa. Luettu 24.8.2014.

Helsingin ortodoksinen seurakunta. <http://www.esitteemme.fi/hos/WebView/#/2/>. Luettu 24.8.2014.

Helsingin ortodoksinen seurakunta. <http://hos.fi/fi/venajankielinen-tyo>. Luettu 24.8.2014.

PRH (Patentti- ja rekisterihallitus). Yhdistysnetti. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/ryhaku.htm>. Tiedot haettu 24.8.2014.

Pyhän Henrikin katedraaliseurakunta. http://katolinen.fi/?page_id=361. Luettu 24.8.2014.

Pyhän Marian seurakunta. http://katolinen.fi/?page_id=364. Luettu 24.8.2014.

Sine. <http://www.sine.fi/index.php/suosituksset/211-liittyminen-uskonnollisiin-yhdyskuntiin>. Luettu 24.8.2014.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content4C8EDA>. Luettu 24.8.2014.

Tilastokeskus. Väestö uskontokunnan mukaan ja osuus väestöstä 1950–2013. http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_tau_002_fi.html. Luettu 24.8.2014.

Uskonnot Suomessa -tietokanta. <http://uskonnot.fi/hakusivu/>. Tiedot haettu 24.8.2014.

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 95/2014				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima ja osaaminen				
Tekijät Joonas Timonen		Julkaisuaika Marraskuu 2014		
		Kustantaja Julkaisija Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja Työllisyys, yrittäjyys ja maahanmuutto -yksikkö		
Julkaisun nimi Uskonnollisten yhteisöjen tekemä maahanmuuttajien kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla				
Tiivistelmä Selvityksessä kuvataan Uudellamaalla toimivien uskonnollisten yhteisöjen tekemää maahanmuuttajien kotoutumista edistävää työtä. Tämän lisäksi tarkastellaan Suomen ja Uudenmaan uskonnollisen kentän muutosta, maahanmuuton vaikutuksia uskonnollisiin yhteisöihin sekä annetaan suosituksia viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välisen yhteistyön kehittämiseksi. Selvityksen aineisto kerättiin pääosin sähköisellä kyselylomakkeella. Lisäksi tietoa joidenkin uskonnollisten yhteisöjen toiminnasta saatiin puhelimitse, sähköpostitse ja teemahaastatteluin. Selvitys käsittelee yhteensä sadan Uudellamaalla toimivan uskonnollisen yhteisön toimintaa. Selvityksen pohjalta on laadittu listaus, johon on kuvattu selvitykseen vastanneiden uskonnollisten yhteisöjen kotoutumista edistäviä toimintamuotoja kunnittain. Tarkoituksena on, että Uudenmaan kuntien ja TE-toimiston työntekijät voivat hyödyntää listauksen tietoja omassa asiakaspalvelutyössään. Listaus on julkaistu erikseen ja se löytyy seuraavan linkin takaa: Aineistoanalyysin perusteella monet Uudenmaan uskonnollisista yhteisöistä tekevät aktiivista työtä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi esimerkiksi uskonnollisen ja kulttuurisen toiminnan, yhteiskuntakoulutuksen, kielenopetuksen ja sosiaalisia verkostoja tukevien vapaa-ajan aktiviteettien muodossa. Monissa yhteisöissä oli työllistetty maahanmuuttajia joko suoraan vapailta markkinoilta tai TE-toimiston kautta. Uskonnolliset yhteisöt voivat selvityksen perusteella olla maahanmuuttajille myös tärkeä sosiaalinen yhteisö, jonka piirissä annetaan arkipäivän apua ja tukea kotoutumiseen. Selvityksessä suositellaan viranomaisten ja uskonnollisten yhteisöjen välisen yhteistyön ja tiedonvaihdon tehostamista. Viranomaisia suositellaan perustamaan säännöllisiä yhteydenpitokanavia uskonnollisten yhteisöjen kanssa, suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia kotoutumista edistäviä hankkeita yhteistyössä uskonnollisten yhteisöjen kanssa sekä jakamaan maahanmuuttajille tietoa oman alueensa uskonnollisten yhteisöjen toiminnasta. Uskonnollisten yhteisöjen kautta viranomaiset voisivat tavoittaa myös niitä maahanmuuttajia, jotka eivät ole minkään virallisen palvelujärjestelmän piirissä.				
Asiasanat (YSA:n mukaan) uskonnolliset yhteisöt, uskonto, kotoutuminen, kotouttaminen, maahanmuuttajatyö, Uusimaa				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (painettu)	ISSN (verkkopainettu)
	978-952-314-143-8	2242-2846		2242-2854
www		URN	Kieli	Sivumäärä
www.doria.fi/ely-keskus		URN:ISBN:978-952-314-143-8	Suomi	24
Julkaisun myynti/jakaja				

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 95/2014				
Ansvarsområde Näringar, arbetskraft och kompetens				
Författare Joonas Timonen		Publiceringsdatum November 2014		
		Utgivare Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland		
		Projektets finansiär uppdragsgivare Enheten för sysselsättning, företagande och invandring		
Publikationens titel Arbete för främjande av integrering av invandrare som religiösa samfund gör i Nyland				
Sammandrag I en redogörelse beskriver man det arbete för främjande av integrering av invandrare som religiösa samfund som verkar i Nyland gör. Dessutom granskas ändringen i fältet av religiösa samfund i Finland och Nyland, invandringens effekter på religiösa samfund och därtill ger man rekommendationer för utveckling av samarbetet mellan myndigheterna och de religiösa samfunden. Materialet för redogörelsen samlades främst in genom en elektronisk enkät. Dessutom fick man information om vissa religiösa samfunds verksamhet per telefon, e-post och via temaintervjuer. Redogörelsen omfattar totalt verksamheten hos etthundra religiösa samfund som verkar i Nyland. Utifrån redogörelsen har man gjort upp en förteckning per kommun med en beskrivning av de verksamhetsformer för främjande av integrering av invandrare som de religiösa samfund som tog del i redogörelsen har uppgett. Syftet är att medarbetare i de nyländska kommunerna och TE-byrån ska kunna dra nytta av informationen i förteckningen i sitt eget kundservicearbete. Förteckningen har publicerats separat och finns under följande länk: Utifrån en analys av materialet arbetar många religiösa samfund i Nyland aktivt för att främja integreringen av invandrare till exempel i form av religiös och kulturell verksamhet, samhällsutbildning, språkundervisning och fritidsaktiviteter som stöder sociala nätverk. I många samfund har man sysselsatt invandrare antingen direkt via den fria marknaden eller via TE-byrån. Utifrån redogörelsen kan religiösa samfund även utgöra en viktig social gemenskap, inom vilken man får hjälp i vardagen och stöd i integreringen. I redogörelsen rekommenderar man ett effektivare samarbete och informationsutbyte mellan myndigheterna och de religiösa samfunden. Man rekommenderar att myndigheterna skapar kanaler för regelbundna kontakter med religiösa samfund, planerar och genomför olika integreringsfrämjande projekt i samarbete med religiösa samfund samt delar ut information till invandrarna om de religiösa samfundens verksamhet i det egna området. Via de religiösa samfunden kunde myndigheterna nå även de invandrare som inte finns i kretsen av de allmänna servicesystemen.				
Nyckelord (enligt Allärs) religiösa samfund, religion, integration, integrering, invandrarbete, Nyland				
ISBN (tryckt)	ISBN (PDF) 978-952-314-143-8	ISSN-L 2242-2846	ISSN (tryckt)	ISSN (webbpublikation) 2242-2854
WWW www.doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-314-143-8		Språk Finsk
		Sidantal 24		
Beställningar				

Publication serie and number Reports 95/2014					
Publication serie and number Economic Development, Employment and Competence					
Author(s) Joonas Timonen		Date November 2014			
		Publisher Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Uusimaa			
		Financier/commissioner Employment, Entrepreneurship and Immigration Unit			
Title of publication The Work Done by Religious Communities Promoting the Integration of Immigrants in the Uusimaa Area					
Abstract This study describes the work done by religious communities that promotes the integration of immigrants in the Uusimaa area. In addition to this, the study discusses the change in the field of religion in Finland and Uusimaa, and the impacts of immigration on religious communities. It also gives recommendations for developing the co-operation between the authorities and religious communities. The material for the study was collected mainly by electronic questionnaire. In addition, information about the activities of certain religious communities was received by telephone, e-mail and themed interviews. The study examines the activities of a total of one hundred religious communities operating in the Uusimaa area. A list was drawn up on the basis of the study, describing the forms of operations that promote the integration of immigrants practised by religious communities that responded to the survey, by municipality. The objective is for employees of the Uusimaa area municipalities and TE Offices to take advantage of the information listed in their own customer service work. The list was published separately and it can be found under the following link: On the basis of the analysis of the material collected, many of the religious communities in the Uusimaa region do active work to promote the integration of immigrants in the form of religious and cultural activities, societal education, language teaching, and spare-time activities that support social networks. Many communities employed immigrants either directly from the free market or through the TE Office. On the basis of the study, religious communities can also constitute an important social community for immigrants, through which they are provided with everyday assistance and support for integration. The report recommends more effective co-operation and sharing of information between the authorities and religious communities. It is recommended that the authorities establish regular channels of communication with religious communities, to plan and implement different projects to promote integration in collaboration with religious communities, and to distribute information to immigrants on the activities of religious communities in their own region. Through religious communities the authorities can also reach immigrants who fall outside the scope of official service systems.					
Keywords religious communities, religion, integration, integration measures, immigration work, Uusimaa					
ISBN (print)	ISBN (PDF) 978-952-314-143-8	ISSN-L 2242-2846	ISSN (print)	ISSN (online) 2242-2854	
www www.doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-314-143-8		Language Finnish	Number of pages 24

RAPORTTEJA 95 | 2014

**USKONNOLLISTEN YHTEISÖJEN TEKEMÄ MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISTA EDISTÄVÄ TYÖ
UUELLAMAALLA**

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-143-8 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-143-8

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi